

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ

НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
РЕКОМЕНДОВАНА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ
(2020 р.)

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
РЕКОМЕНДОВАНА ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ
(2020 р.)**

Київ 2021

УДК 72.6
Н 34

Наукова продукція Національної академії педагогічних наук України, рекомендована до впровадження (2020 р.): Збірник анотованого переліку наукової продукції. Київ, 2021. 81 с.

Видання містить анотований перелік із рекомендованої до впровадження наукової продукції, підготовленої вченими підвідомчих установ НАПН України за результатами завершених і перехідних планових наукових досліджень, що здійснювалися протягом 2020 року.

Анотований перелік складається з таких розділів: «Наукова продукція» (монографії, концепції, збірники наукових праць, препринти (аналітичні матеріали); «Виробничо-практична продукція» (практичні, методичні посібники, методичні рекомендації); «Навчальна продукція» (навчальні програми, підручники, навчальні посібники, електронні засоби навчального призначення); «Довідкова продукція» (довідники, бібліографічні покажчики, інформаційні бюлетені).

Для освітян, науковців, усіх, кого цікавлять проблеми модернізації національної освіти і розвитку науки в галузі освіти, педагогіки, психології.

Відповідальні за випуск:

В.І. Луговий,
перший віце-президент НАПН України

О.М. Топузов
віце-президент НАПН України

© НАПН України, 2021

ЗМІСТ

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ

Загальноакадемічна	4
Монографії	5
Збірники наукових праць	24
Препринти (аналітичні матеріали, концепції)	34

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНА ПРОДУКЦІЯ

Посібники	37
Методичні рекомендації	51

НАВЧАЛЬНА ПРОДУКЦІЯ

Навчальні програми	63
Підручники	71
Посібники	71

ДОВІДКОВА ПРОДУКЦІЯ

Довідники, бібліографічні покажчики, інформаційні бюлетені	78
--	----

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ

ЗАГАЛЬНОАКАДЕМІЧНА

Людина у викликах цивілізації: від минулого – до майбутнього Кремень В.Г., Ільїн В.В.

Проблема людини була й залишається в центрі уваги науки і філософії. У монографії показано еволюцію поглядів на людину в суспільстві в різні історичні епохи, розглянуто її діяльність у соціально-культурних контекстах. Особливе значення надано аналізу становища людини в системі цивілізаційних цінностей, які обумовлюють мету та сенс її життя.

Автори актуалізують питання сучасної освіти, яка в умовах інформаційно-цифрової реальності має підготувати людину до викликів майбутнього. Чи готова до цього людина? Що чекає нашу цивілізацію завтра? Чи може людина конкурувати зі штучним інтелектом, який повсюди входить у всі сфери суспільного життя.

Монографію адресовано викладачам, аспірантам, студентам, усім, кого цікавить і хвилює доля людини, сенс її життя та перспективи подальшого розвитку.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Людина у викликах цивілізації: від минулого – до майбутнього: Людина. Освіта. Соціум : монографія. Київ : Грамота, 2020. 248 с.

Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура

Кремень В.Г., Ляшенко О.І., Локшина О.І.

У науково-аналітичній доповіді здійснено порівняльний аналіз структури національної системи загальної середньої освіти України та освітніх систем 38 країн Європи. Проаналізовано тривалість навчання і структуру навчального року в Україні та країнах Європи, зроблено висновки щодо відповідності навчального часу і канікул у закладах загальної середньої освіти. На підставі основних тенденцій розвитку освіти в європейському освітньому просторі сформульовано пропозиції щодо вдосконалення організації освітнього процесу в українських школах відповідно до трансформаційних процесів, що нині відбуваються в загальній середній освіті України.

Науково-аналітичну доповідь адресовано викладачам закладів вищої освіти, керівникам і методистам закладів освіти та іншим фахівцям, аспірантам, студентам, представникам органів державної влади та управління, усім, хто цікавиться проблемами розвитку загальної середньої освіти.

Кремень В.Г., Ляшенко О.І., Локшина О.І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура : наук.-аналіт. доп. Київ : Пед. думка, 2020. 56 с. DOI: <https://doi.org/10/32405/978-966-644-555-4-2020-49>

МОНОГРАФІЇ

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми

За ред. С.Д. Максименка

Актуальність монографії обґрунтовується запитами практики на переосмислення форм і змісту взаємодії суб'єктів освітнього простору відповідно до викликів становлення світового освітнього простору, інтенсивного культурного обміну, впровадженням в освітню практику нових суб'єктно орієнтованих технологій. Монографія присвячена вивченню психологічних вимірів взаємодії учнів, учителів, батьків і спрямована на пошук шляхів оптимізації взаємодії усіх учасників освітнього простору як найважливішого чинника психічного розвитку учнів, успішної професійної діяльності педагогів, активної участі батьків і всього суспільства у реалізації освітніх завдань. У монографії висвітлюються результати теоретичних та емпіричних досліджень психологічних механізмів зміни ціннісно-сислової сфери особистості, яка проявляє себе в реальному просторі міжособистісної взаємодії у спільній діяльності.

Упровадження результатів дослідження сприятиме безпеці освітнього простору, формуванню психологічної культури та психологічної грамотності, оптимізації і гармонізації взаємодії суб'єктів освітнього простору, формуванню їх суб'єктної позиції в учінні, посиленню прагнення до саморозвитку та неперервної освіти; вдосконаленню прийомів учіння та необхідних навичок взаємодії у соціальному середовищі.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, науковцям-психологам, учителям, студентам, керівникам установ та організацій, аспірантам.

Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми: монографія / за ред. С.Д. Максименка. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 220 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723176/>

Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі

Музика О.Л., Корольов Д.К., Музика О.О., Никончук Н.О., Мельник М.О., Чекрижова М.М., Нечаєва О.С., Сніжна М.А.

У монографії аксіогенез розглядається як процес, що визначає становлення й розвиток обдарованої особистості. В освітньому просторі ціннісний розвиток відбувається у системі координат, що задається віковими й соціальними закономірностями розвитку особистості та розвитком здібностей і саморегуляції. Ключовий момент в аксіогенезі обдарованої особистості – ціннісне самовизначення і розвиток притаманних обдарованим людям

особистісних цінностей (соціальної взаємодії, саморозвитку здібностей, особистісної самобутності).

Упровадження результатів наукового дослідження, викладених у монографії, сприятиме підвищенню розвивального потенціалу родинного, освітнього та інформаційного середовищ, збагаченню освітнього простору аксіологемами, які визначають саморозвиток обдарованої особистості.

Монографію адресовано науковцям, викладачам закладів вищої освіти, психологам, учителям, аспірантам, студентам, керівникам і методистам освітніх установ та іншим фахівцям, які займаються проблемами розвитку обдарованої особистості.

Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі : монографія / О.Л. Музика, Д.К. Корольов, О.О. Музика, Н.О. Никончук та ін. ; за заг. ред. О.Л. Музики. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 160 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723153/>

Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства

За ред. Н.В. Пророк

У монографії висвітлено результати трирічного наукового дослідження особливостей мотивації до навчання в сучасному інформаційному суспільстві та діагностики цієї мотивації.

Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до проблеми мотивації особистості до навчання та її особливості в інформаційному суспільстві, розглянуто сутність і структуру цього психологічного феномена. Представлено результати дослідження особливостей мотивації до навчання сучасних здобувачів освіти та специфіку психологічної діагностики цієї мотивації. Запропоновано систему діагностики мотивації до навчання, яка допоможе отримувати адекватні дані про її стан в учнів закладів загальної середньої освіти і може бути використана для виконання завдань, що постають перед сучасною освітою.

Упровадження монографії має сприяти вдосконаленню освітнього процесу в закладах освіти та професійному саморозвитку психологів, педагогів, соціальних працівників.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, науковцям-психологам, соціальним працівникам, учителям, вихователям, аспірантам та студентам.

Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н.В. Пророк, Л.О. Кондратенко, Л.М. Манилова та ін. ; за ред. Н.В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 218 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/723282/>

Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання

Завгородня О.В., Медінцев В.О., Копилов С.О., Зливков В.Л., Губенко О.В., Лукомська С.О., Степура Є.В., Депутат В.В., Котух О.В.

У центрі уваги авторів монографії – різні аспекти сучасної проблематики інтеграції психологічного знання. Висвітлено історичне підґрунтя роздробленості психологічного знання, обґрунтовано предметно-онтологічну та методологічну орієнтацію сучасного психологічного знання на ідею культури. Запропоновано стратегію побудови універсальної дисциплінарної структури психологічного знання, зокрема шляхом розроблення універсальних форм опису предметів психологічних досліджень. Окреслено інтегративно-екзистенційний підхід як інструмент фасилітації інтеграційних процесів у психології. Висвітлено досвід застосування інтегративного підходу до опрацювання актуальних психологічних проблем.

Упровадження монографії сприятиме ефективності психологічної науки, вдосконаленню психологічної освіти та дотичних до психології практик.

Монографію адресовано науковцям у сфері психології та суміжних наук, викладачам психології, студентам – майбутнім психологам.

Теоретико-методологічні основи інтеграції психологічного знання: монографія / О.В. Завгородня, В.О. Медінцев, С.О. Копилов, В.Л. Зливков та ін.; за ред. О.В. Завгородньої. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 180 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/722182>

Гене́за поняття «особистість» в українській психологічній науці

Бугайова Н.М., Бушанський В.В., Вернік О.Л., Маценко Ж.М., Мельник О.А., Москаленко В.В., Поклад І.М., Сердюк Л.З., Скальська Л.О., Солодчук С.Є., Терещук А.Д., Турбан В.В.

У монографії висвітлюється теоретико-методологічний підхід, актуальний для дослідження становлення та розвитку поняття «особистість» і персонологічних учень, – історична герменевтика. Використання зазначеної теоретико-методологічної бази дослідження уможливорює аналіз парадигмальних витоків й історичної феноменології становлення поняття «особистість». Висвітлений аналітичний матеріал і розроблений науковий підхід розкриває структуру та зміст поняття «особистість», відображаючи еволюцію наукових поглядів на феномен особистості, зокрема вплив культурно-історичних факторів на концептуалізацію «особистості» в українській психологічній думці (ціннісно-сміслові уявлення, етико-моральні настанови та поведінкові практики). Завдяки аналізу першоджерел – філософських і психологічних праць – виокремлено типи рамкових підходів до концептуалізації поняття «особистість». Виявлено зміну домінантних підходів до концептуалізації поняття «особистість», спричинену зміною теоретико-методологічної бази, яка використовувалася українськими авторами (філософами та психологами). Осмислено генезу поняття «особистість», концепції особистості та персонологічні вчення в українській психології.

Інноваційний характер викладених у роботі наукових результатів відкриває широкі перспективи для їх подальшого широкого впровадження з отриманням вираженого позитивного соціально значущого ефекту.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої освіти, практичним психологам, науковцям-психологам, вчителям, студентам, керівникам установ та організацій, аспірантам.

Гене́за поняття «особистість» в українській психологічній науці : монографія / В.В. Турбан, Л.З. Сердюк, В.В. Бушанський, В.В. Москаленко та ін. ; за ред. В.В. Турбан. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723178/>

Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини

Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Хартман О.Ю., Соловйова Л.І., Федорчук О.І., Токарева Л.Д.

Монографію присвячено висвітленню ролі ціннісних орієнтацій в житті дитини старшого дошкільного віку в умовах зміни соціальної ситуації розвитку (дошкільна освіта – початкова освіта). Зокрема висвітлено соціально-педагогічні та психологічні чинники, які зумовлюють здійснення вибору та прийняття дитиною соціально значущих цінностей, що виступають регуляторами її активності у спілкуванні та суто дитячих видах діяльності: предметно-практичній, ігровій, пізнавальній, образотворчій.

Упровадження монографії сприятиме гармонізації системи «людина-світ», подальшому поліпшенню якості дошкільної освіти, психолого-педагогічному супроводу дитини старшого дошкільного віку на етапі кардинальної зміни соціальної ситуації розвитку малюка (дошкільна – початкова освіта) на основі врахування психолого-педагогічних чинників, що сприяють усталенню у структурі особистості старшого дошкільника важливіших психологічних надбань духовного розвитку дитини та збереженню цілісності особистості.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти, практичним психологам, науковцям-психологам, студентам, керівникам установ та організацій, аспірантам, педагогам дошкільних закладів освіти та початкової школи.

Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини : монографія / Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловйова та ін. ; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722164/>

Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу

За ред. З.Г. Кісарчук

Монографію присвячено розробленню теоретико-методологічних та методичних концепцій і моделей, спрямованих на поетапне створення технологій психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів

посттравматичного стресового розладу (ПТСР). У монографії представлено результати досліджень з визначення базових понять та моделей розвитку симптоматики ПТСР у різних категорій травмованих осіб – військовослужбовців і ветеранів, членів їхніх сімей (дружини, діти), внутрішньо переміщених осіб, психологів/психотерапевтів, які працюють із постраждалими, читачів медіатекстів в умовах інформаційного тиску і маніпуляцій: з розроблення діагностичних процедур для виявлення проявів ПТСР у зазначених категорій осіб та їх апробації; зі створення моделей допомоги постраждалим, їх апробації та конкретизації психологічних/психотерапевтичних технологій для роботи з указаними категоріями травмованих осіб.

Упровадження монографії є перспективним для теоретико-методологічного та методичного оснащення фахівців, які працюють у галузі психологічної та психотерапевтичної допомоги постраждалим унаслідок травмуючих подій, зокрема психологам-практикам і психотерапевтам, які надають безпосередньо допомогу особам з симптоматикою ПТСР. Крім того, зміст монографії має важливе значення для освітньої та профілактичної роботи з населенням, оскільки містить матеріал щодо створення необхідних умов для ефективного самовідновлення, самостійного подолання людиною симптоматики ПТСР, що має значний соціальний ефект.

Монографію адресовано психологам/психотерапевтам – науковцям і практикам, викладачам закладів вищої освіти, фахівцям інших «допоміжних» професій і волонтерам – усім, хто зайнятий у сфері психологічної та соціально-психологічної допомоги постраждалим унаслідок кризових травмуючих подій.

Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу : монографія / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, Г.П. Лазос та ін. ; за ред. З.Г. Кісарчук. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722181>

Інститут проблем виховання НАПН України

Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки

Алексєєнко Т.Ф., Гончар Л.В., Куниця Т.Ю., Бирик Д.Д.

У монографії системно розкрито явище вимушеного переселення в сучасній Україні у взаємозв'язку з явищем міграції в європейському вимірі та особливостями перебігу національної й особистісної ідентифікації; різні підходи й моделі соціальної підтримки переселенців у вітчизняному й зарубіжному досвіді, визначено в них педагогічний (виховний) зміст, технологічний компонент; подано авторські дефініції основних понять; розкрито сутність соціально-педагогічної підтримки та особливості її реалізації у технології соціально-педагогічного супроводу; запропоновано й обґрунтовано концептуальну модель, загальну й часткові технології соціально-педагогічного

супроводу дітей із сімей вимушених переселенців у соціально-педагогічній парадигмі виховання.

Монографія може використовуватись у формальній і неформальній освіті щодо підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з вимушеними переселенцями та іншими групами мігрантів; у практичній діяльності шкільних соціальних педагогів і соціальних працівників у територіальній громаді.

Алексеевко Т.Ф., Гончар Л.В., Куниця Т.Ю., Бибик Д.Д. Вимушені переселенці: соціально-педагогічні проблеми і досвід підтримки : монографія / за ред. Т.Ф. Алексеевко. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 240 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723129/>

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Сучасний стан та загальні тенденції розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні: від інституціалізації до інклюзії

**Колупаєва А.А., Таранченко О.М., Кобильченко В.В.,
Данілавичюте Е.А., Чеботарьова О.В.**

У монографії охарактеризовано сучасний стан галузі та визначено першочергові завдання за певними напрямками: нормативно-правовим, організаційним, кадровим, науковим та навчально-методичним забезпеченням освіти таких дітей і молоді. Механізм реалізації цих завдань передбачає координацію зусиль відповідних міністерств і відомств, наукових установ, закладів вищої педагогічної освіти та закладів системи післядипломної педагогічної освіти, представників громадських організацій. З огляду на те, що сучасна система освіти має відповідати соціальним запитам сьогодення і забезпечити якісно нове майбуття для прийдешніх поколінь, варто розглянути ті процеси, які відбуваються тепер в нашому житті, а також те, що їх зумовило в минулому, і як вони, ймовірно, розгортатимуться надалі. Відповіді на ці запитання можуть стати підґрунтям для визначення прийнятних і раціональних кроків у розбудові сучасної системи освіти осіб з особливими потребами.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти, науковцям, студентам, керівникам установ та організацій, аспірантам, педагогам, які забезпечують навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Сучасний стан та загальні тенденції розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні: від інституціалізації до інклюзії : монографія / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко, В.В. Кобильченко, Е.А. Данілавичюте та ін. ; за ред. А.А. Колупаєвої. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (17,6 авт. арк.)

Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів Кульбіда С.В.

У монографії охарактеризовано особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів, визначено наукові засади розроблення навчально-методичного забезпечення змісту освіти нечуючих дітей. Розкрито в порівняльному аналізі категорію мовної особистості у сучасній загальній і спеціальній лінгводидактиці сурдопедагогічного напрямку. Виокремлено засадничі позиції у розумінні дефініції «мовна особистість», «освітній дискурс», «особа з порушеннями слуху», «компетентнісний потенціал», «уроки мовного циклу» з урахуванням трьох сучасних підходів: особистісно-зорієнтованого, соціокультурного, компетентнісного. Зосереджено увагу на тому, що формування мовної особистості залежить від багатьох чинників і факторів впливу на її функціонування.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти, науковцям, студентам, аспірантам, педагогам, які забезпечують навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Кульбіда С.В. Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів : монографія. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (6,0 авт. арк.)

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Українська нація: мистецтво творення – філософія руйнування Суший О.В.

У монографії представлено аналітичну проєкцію націєтворчого процесу в Україні. Розглянуто діалектику українського націєтворення як результат взаємодії та єдності протилежностей, уособлених у процесах творення і руйнування. Засадничими постають не тільки питання «Хто і як творить націю?» чи «Що і як її руйнує?». Пропонується також замислитись і знайти відповіді на питання «У чому полягає мистецтво творення сучасної української нації?», «У чому криється мудрість опанування демонами, що гальмують її розвиток?». У цьому контексті здійснено теоретичну експлікацію становлення сучасної української нації як процесу, що відбувається в умовах соціетальної кризи; представлено соціально-психологічну інтерпретацію та конкретизацію положень про націєтворчий і конфліктологічний потенціал форм соціально-психологічного мислення; розкрито діалектику консолідаційності та конфронтаційності в українському націєтворенні.

Упровадження монографії сприятиме створенню теоретико-методологічного та методичного базису для розроблення соціально та психологічно обґрунтованих стратегій, спрямованих як на мінімізацію конфронтаційних проявів в українському суспільстві, так і на зміцнення його націєтворчих потенцій, необхідних для загальнонаціонального єднання і сталого розвитку.

Адресовано широкому колу представників соціогуманітарних наук – психологам, соціологам, політологам, соціальним філософам тощо, представникам органів державної влади та управління, а також усім тим, хто цікавиться проблематикою націєтворення.

Суший О.В. Українська нація: мистецтво творення – філософія руйнування: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 152 с. URL: <https://bit.ly/391rKif>

Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-вчинковий підхід Татенко В.О.

Монографію присвячено проблемі становлення спільноти нацією. Головна мета дослідження полягала в розробленні теоретичних і методологічних засад соціально-психологічного дослідження процесу націєтворення з позицій суб'єктно-вчинкового підходу як альтернативи об'єктно-поведінковому підходу. Основним засобом досягнення зазначеної мети слугувала авторська соціально-психологічна концептуальна модель процесу націєтворення, розроблення якої спиралося на наукові уявлення про його функціональну структуру, про велику соціальну групу як суб'єкт діяльності і систему соціально-психологічних механізмів міжіндивідуальної та міжгрупової комунікації. Підтверджено доцільність застосування суб'єктно-вчинкового підходу в дослідженні соціально-психологічних явищ, зокрема процесу націєтворення.

Практичне значення дослідження, результати якого представлені в монографії, полягає в розробленні загального соціально-психологічного алгоритму організації діяльності колективного суб'єкта націєтворення, що може бути використано в процесі створення і реалізації проєктів національного будівництва.

Адресовано розробникам національної політики, дослідникам, викладачам і студентам закладів вищої освіти.

Татенко В.О. Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-вчинковий підхід: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 140 с. URL: <https://bit.ly/3rc5et4>

Історична психологія: націєтворчий потенціал Яремчук О.В.

У монографії уточнено та розвинуто уявлення про структуру і функції націєтворення на основі історичної пам'яті та принципу мультикультурності, що відобразилось у комплексній структурно-функціональній моделі націєтворчого та конфліктологічного потенціалу історичної психології в умовах мультикультурності. Історична психологія в розробленій моделі постає і як наукова парадигма, спільнота вчених, колективний суб'єкт націєтворення, і як даність, що відбиває соціально-психологічні особливості історичного досвіду етнокультурних спільнот, які вибудовують націю. У центрі моделі – ідея консолідації/деконсолідації етнокультурних спільнот у складі нації, причому вона розгортається на основі принципу мультикультурності, який представлено

у двох взаємопротилежних варіантах: індивідуального мультикультуралізму та культурної глобалізації. Поліосність представлених у моделі тенденцій самоініціативи/саморуйнування нації відображено в системі соціально-психологічних механізмів, інтегральним серед яких є механізм спільного вчинку етнокультурної міфотворчості і, відповідно, дія консолідації в цьому вчинку чи, навпаки, дія розбрату етнокультурних спільнот. Психоісторичний дискурс політико-психологічної практики мультикультуралізму в країнах Європейського Союзу підтвердив концептуальну схему націєтворчого/конфліктологічного потенціалу історичної психології в умовах мультикультурності. Теоретично обґрунтовано необхідність формування нової якості культурної ідентичності на основі індивідуального мультикультуралізму як умови діалогу культур у процесі націєтворення, а також необхідність розроблення відповідних соціально-психологічних технологій.

Упровадження монографії сприятиме формуванню нової якості культурної ідентичності на основі індивідуального мультикультуралізму як умови діалогу культур у процесі націєтворення

Адресовано науковцям та студентам, які займаються проблематикою націєтворення.

Яремчук О.В. Історична психологія: націєтворчий потенціал : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 142 с. URL: <https://bit.ly/310LNc2>

Конфліктогенність соціальних уявлень: виклики націєтворенню Жовтянська В.В., Кухарук О.Ю.

У монографії розглянуто націєтворчі процеси крізь призму соціально-психологічного бачення та описано діалектику індивідуального і соціального в їхньому розвитку. Зокрема, розглянуто роль соціальних норм та уявлень у процесах націєтворення, зв'язок націєтворення і формування ідентичності особистості, особливості націєтворчих процесів в умовах світоглядних суперечностей і гібридних конфліктів. Окрему увагу приділено аналізу націєтворення в Україні з урахуванням специфіки тієї соціально-політичної ситуації, у якій вона перебуває.

Упровадження представлених у монографії напрацювань сприятиме розширенню розуміння соціальних уявлень як складової розвитку нації; результати дослідження, викладені в монографії, стануть помітним внеском у пізнання процесу українського націєтворення.

Адресовано широкому колу представників соціогуманітарних наук: психологам, соціологам, політологам, соціальним філософам, а також усім, хто цікавиться проблематикою націєтворення.

Жовтянська В.В., Кухарук О.Ю. Конфліктогенність соціальних уявлень: виклики націєтворенню : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 124 с. URL: <https://bit.ly/3vMcejY>

Комунікативні технології інформаційного суспільства

**Гусєв А.І., Довгань Н.О., Івачевська О.В., Малєєва Н.С.,
Петренко І.В.**

У колективній монографії науково обґрунтовується проблема вибору засобів раціонального регулювання суспільних відносин в інформаційному суспільстві шляхом використання та конструювання комунікативних технологій (медіації, публічних дискусій, переговорів, соціального діалогу тощо).

Упровадження представлених у монографії науково-методичних підходів до конструювання комунікативних технологій урегулювання соціальних конфліктів забезпечуватиме зростання рівня комунікативної компетентності суб'єктів спілкування, сприятиме налагодженню ефективних соціальних комунікацій у професійному, освітньому, сімейному середовищі, онлайн-просторі, у ситуації конфліктного балансування поколінь та в контексті формування підходів до реалізації соціальної політики.

Адресовано психологам, соціологам, соціальним працівникам, керівникам підприємств та організацій, а також фахівцям у сфері конфліктології та активістам громадських організацій.

Комунікативні технології інформаційного суспільства : монографія / за ред. А.І. Гусєва. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 142 с. URL: <https://bit.ly/2QvycHX>

Психологія посттравматичного зростання

Климчук В.О.

Монографію присвячено проблемі посттравматичного зростання, її філософським, психологічним і психотерапевтичним аспектам. Розглядаються виміри посттравматичного зростання, методи вивчення зростання та його закономірності. Також у монографії висвітлено результати авторських досліджень посттравматичного зростання після захворювання на коронавірус та інших видів травми. Висвітлюється проблема посттравматичного зростання суспільства та обговорюються умови такого зростання і його чинники.

Упровадження представлених у монографії напрацювань сприятиме розширенню фокусу уваги як дослідників, так і психологів-практиків, і перенесенню його з травми на зростання, що, безперечно, допоможе збагатити інструментарій психологічного супроводу осіб, які пережили травму, а також сприятиме конструюванню суспільного дискурсу зростання замість дискурсу травми.

Адресовано науковцям, викладачам, студентам і аспірантам, психологам-практикам, соціальним працівникам, а також широкій читацькій аудиторії.

Климчук В.О. Психологія посттравматичного зростання : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 125 с. URL: <https://bit.ly/3f3lmdR>

Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя

Титаренко Т.М.

Монографію присвячено посттравматичному життєтворенню особистості та пошуку можливостей досягнення психологічного благополуччя. Досліджено особистісні зміни, що відбуваються під час і після травматизації. Проаналізовано травми, які учасники бойових дій вважають для себе найбільш серйозними, рівні осмислення минулого, теперішнього і майбутнього. Виділено ціннісні домінанти, навколо яких вибудовується життя після травми та визначено життєві ландшафти комбатантів. Вивчено текстуру пандемічної повсякденності та проаналізовано, як мешканці України оцінюють життєву ситуацію, в якій опинилися, наскільки унікальною, позитивною чи негативною її вважають чоловіки і жінки, представники різних вікових груп. Показано особливості бачення власного теперішнього і планування майбутнього, домінування певних цінностей, навколо яких вибудовуються життєві ландшафти життєтворення. Розглянуто можливості досягнення психологічного благополуччя у травматичний і посттравматичний періоди. Проаналізовано способи подолання негативних емоційних станів і підвищення рівня психологічного благополуччя учасників бойових дій та мешканців України в ситуації пандемії COVID-19.

Упровадження представлених у монографії напрацювань сприятиме відновленню учасників бойових дій, постраждалих від воєнних травм; підвищенню рівня психологічного благополуччя мешканців України, які переживають пандемію COVID-19; покращенню готовності фахівців (практичних, клінічних, військових психологів, педагогів, соціальних працівників) до впровадження ефективних стратегій соціально-психологічного супроводу особистості.

Адресовано науковцям, викладачам, студентам і аспірантам, психологам-практикам, соціальним працівникам, а також широкій читацькій аудиторії.

Титаренко Т.М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с. URL: <https://bit.ly/395AB2a>

Зустріч зі смертю: способи організації життєвого досвіду

Мирончак К.В.

Монографію присвячено дослідженню страху смерті, що впливає на процес організації життєвого досвіду людини, та ролі страху смерті у становленні індивідуальної самосвідомості, у процесі особистісної світобудови, здійсненні життєвих виборів і вчинків. Виявлено та систематизовано трансформації поглядів на феномен смерті відповідно до різних типів свідомості людини; визначено інтегральні характеристики та емпіричні вияви страху смерті як способу організації життєвого досвіду; запропоновано типологію моделей страху смерті як способу організації життєвого досвіду. Розкрито поняття танатологічної компетентності як однієї з

важливих навичок ХХІ століття та запропоновано способи усвідомлення власної смертності як індикатора психологічної зрілості.

Упровадження напрацювань монографії сприятиме формуванню танатологічної культури в суспільстві та адекватного ставлення до життя і смерті як профілактики суїциду, покращенню адаптації до умов мирного життя після воєнних дій і значущому впливу на світобудову при виході з кризи та включенню страху смерті в загальний контекст життєвого досвіду.

Адресовано науковцям-психологам, практичним психологам, викладачам психології закладів вищої освіти, студентам, а також усім, хто цікавиться темою смерті і власної скінченності.

Мирончак К.В. Зустріч зі смертю: способи організації життєвого досвіду: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 136 с. URL: <https://bit.ly/2OTyPui>

Медіапсихологія: кіберсоціалізація в умовах гібридної війни

Найдьонова Л.А., Череповська Н.І., Вознесенська О.Л., Чаплінська Ю.С., Бондаревська І.О., Дятел Н.С.

У колективній монографії представлено збалансовану рефлексивну соціально-психологічну теорію кіберсоціалізації дітей та молоді в умовах гібридної війни. Розроблено теоретико-методологічні засади інноваційних стратегій масової медіаосвіти, побудовані на суб'єкт-суб'єктному і груп-рефлексивному підходах, а також новітніх розробках із психологічної реабілітації осіб та спільнот, які долають наслідки війни.

Адресовано науковцям-психологам, викладачам соціальних та гуманітарних дисциплін закладів вищої і післядипломної освіти, аспірантам, студентам, службовцям державних органів управління в галузі телебачення та радіомовлення, психологам системи освіти.

Медіапсихологія: кіберсоціалізація в умовах гібридної війни: монографія / Л.А. Найдьонова, Н.І. Череповська, О.Л. Вознесенська, Ю.С. Чаплінська та ін.; за ред. Н.І. Череповської. Київ: ІСПП НАПН України, 2020. (12,0 авт. арк.) URL: <https://bit.ly/3c9Rta2>

Механізми громадянської і національної самоідентифікації: трансформації комунікативних практик

Жадан І.В., Краснякова А.О., Позняк С.І., Скнар О.М.

У монографії представлено результати дослідження особливостей комунікативних практик національної та громадянської самоідентифікації молоді в різних регіонах країни. Ціннісні смисли, цілі та настановлення, які артикулюються молоддю, розглянуто в контексті регуляції процесів самоідентифікації. За результатами аналізу базових смислів найбільш поширених практик самоідентифікації молоді визначено напрями, стратегії та технології трансформування ідентифікаційного дискурсу.

Упровадження монографії сприятиме поглибленню уявлень про особливості комунікативних практик та механізми їх впливу на процеси

громадянської та національної самоідентифікації студентства у різних регіонах країни. Трансформування комунікативного дискурсу відповідно до запропонованих стратегій сприятиме коригуванню ціннісних диспозицій і смислів, стимулюватиме процеси громадянської та національної самоідентифікації молоді.

Адресовано викладачам закладів вищої освіти, студентам, науковцям-психологам, фахівцям у галузі освіти – учителям, практичним психологам, представникам громадських організацій просвітницького спрямування.

Механізми громадянської і національної самоідентифікації: трансформації комунікативних практик: монографія / І.В. Жадан, А.О. Краснякова., С.І. Позняк, О.М. Скнар; за ред. І.В. Жадан. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721062/>

Негативні психологічні явища у політико-правовій сфері в умовах воєнного конфлікту

Духневич В.М., Кочубейник О.М., Осадько О.Ю., Сіверс З.Ф.

У монографії здійснено спробу рефлексії негативних психологічних явищ у системі «особистість-держава» в умовах воєнного конфлікту. Презентовано соціально-психологічну концепцію запобігання та протидії негативним психологічним явищам у політико-правовій сфері, пов'язаним зі збройним протистоянням на сході країни; систематизовано та описано психологічний зміст проявів таких явищ. Розглянуто механіку соціального виробництва аномії в просторі комунікативного суспільства та представлено концепцію дискурсивного виробництва аномії. Порушено проблематику соціального нігілізму та особливостей нігілістичного дискурсу в ЗМК; проаналізовано смислотворчі обмеження особистості в сприйнятті політико-правової інформації. Запропоновано бачення напрямів і психологічних механізмів впливу ситуації гібридної війни в Україні на перебіг політико-правової ідентифікації громадян.

Упровадження монографії сприятиме підвищенню готовності особистості до конструктивної взаємодії з органами влади, інститутами громадянського суспільства та іншими громадянами, формуванню настановлень на пошук взаємовигідних спільних рішень у складних соціальних ситуаціях.

Адресовано викладачам психології закладів вищої освіти, студентам, науковцям, соціальним педагогам і вихователям, фахівцям у галузі правотворчої та правозастосувальної діяльності.

Негативні психологічні явища у політико-правовій сфері в умовах воєнного конфлікту: монографія / В.М. Духневич, О.М. Кочубейник, О.Ю. Осадько, З.Ф. Сіверс; за ред. В.М. Духневич. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 188 с. URL: <https://bit.ly/3cX5sz8>

Політико-правова свідомість молоді: психологічний аналіз Сіверс З.Ф., Духневич В.М., Осадько О.Ю.

У монографії здійснено соціально-психологічний аналіз структури політико-правової свідомості особистості, розкрито особливості внутрішньої регуляції становлення політико-правової свідомості. Обстоюється ідея, що політико-правова соціалізація є психологічним механізмом формування громадянської позиції особистості. Обґрунтовано місце та роль громадянської позиції особистості в становленні її уявлень про суспільні відносини. Визначено соціально-психологічні ставлення молоді до інститутів влади та місце цих ставлень у формуванні сценаріїв поведінки під час розв'язання політико-правових проблемних ситуацій.

Упровадження монографії сприятиме розв'язанню актуального соціального завдання – формування уявлень користувачів про політико-правову соціалізацію як психологічний механізм нормативно-правової регуляції суспільних відносин, що сприяє зростанню рівня політико-правової компетентності особистості та її правомірної поведінки.

Адресовано науковцям, викладачам соціальної психології, аспірантам, студентам.

Політико-правова свідомість молоді: психологічний аналіз : монографія / З.Ф. Сіверс, В.М. Духневич, О.Ю. Осадько ; за ред. З.Ф. Сіверс. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 222 с. URL: <https://bit.ly/38ZVHPy>

Інститут вищої освіти НАПН України

Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства

Зінченко В., Базелюк Н., Бойченко М., Горбунова Л., Курбатов С., Мелков Ю., Шипко О.; за ред. В. Зінченка

У монографії узагальнено результати наукового дослідження «Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства». Основну увагу приділено глобальним інституційним трансформаціям, міжнародній публікаційній активності, розвитку системи освіти України у світлі зміни поколінь, трансформативним стратегіям вищої освіти, проблемі якості, гуманістичним та особистісним інтенціям вищої освіти, комунікаційній складовій вищої освіти.

Упровадження монографії сприятиме підвищенню рівня і якості інтернаціоналізації вищої освіти України, формуванню світоглядного підґрунтя для стимулювання і забезпечення стійкого розвитку суспільства, підвищенню соціальної відповідальності вищої освіти і зміцненню її функції служіння суспільству.

Для науковців у галузі вищої освіти, філософії освіти і педагогіки, викладачів, докторантів, аспірантів і студентів закладів вищої освіти.

Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства : монографія / В. Зінченко, Н. Базелюк, М. Бойченко, Л. Горбунова та ін. ; за ред. В. Зінченка. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-36-6-2020>. (17,5 авт. арк.)

Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції
Воробйова О., Дебич М., Луговий В., Оржель О., Слюсаренко О., Таланова Ж., Трима К.; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової

У монографії визначено та обґрунтовано підходи і показники, критерії оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції на основі аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду як складові механізму оцінювання якості вищої освіти.

Монографія буде корисною для здобувачів, викладачів, дослідників, керівників вищої освіти, осіб, зацікавлених у модернізації вищої освіти задля вдосконалення її якості, ефективного людського розвитку.

Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції : монографія / О. Воробйова, М. Дебич, В. Луговий, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, К. Трима; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>. (12 авт. арк.)

Механізми реалізації ефективного врядування в університетах України в умовах євроінтеграції

Драч І., Калашнікова С., Рябченко В., Паламарчук О., Червона Л.; за ред. С. Калашнікової

У монографії висвітлюються теоретичні основи і практичні рекомендації реалізації ефективного врядування в університетах України з урахуванням сучасного стану українського суспільства і вимог до демократизації університетського управління з боку Європейського простору вищої освіти у контексті Болонського процесу. Акцентовано, що однією з фундаментальних вимог до успішної євроінтеграції університетів є забезпечення ними у своєму соціальному середовищі сповідування європейських цінностей, дотримання академічних свобод, соціальної справедливості й доброчесності. Запропоновано розглядати розвиток особистісного потенціалу суб'єктів діяльності університету як інтегральний критерій результативності й ефективності врядування та визначальний чинник забезпечення його конкурентоспроможності. Обґрунтовано, що найсприятливіші умови для розвитку особистісного потенціалу, отже й людського капіталу, створюються лишень у демократичному середовищі, формування якого забезпечується врядуванням.

Результати дослідження, висвітлені у монографії, рекомендуються для використання МОН України, закладами вищої освіти, зокрема, адміністрацією, дорадчими органами, органами студентського самоврядування. Монографія

може бути корисною для дослідників, викладачів, молодих науковців, студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами демократизації соціального середовища.

Механізми реалізації ефективного врядування в університетах України в умовах євроінтеграції: монографія / І. Драч, С. Калашнікова, В. Рябченко, О. Паламарчук, Л. Червона; за ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-37-3-2020>. (18,2 авт. арк.)

Механізми розширення фінансової автономії закладів вищої освіти України

Базелюк О., Вітренко Ю., Власова І., Ворона В., Жилиєв І., Ковтунець В., Мельник С.; за ред. Ю. Вітренка

У монографії узагальнено результати наукових досліджень з питань економічної діяльності закладів вищої освіти в контексті запровадження концепції інституційної (у тому числі – фінансової) автономії університетів.

Розглядаються актуальні питання теорії та практики формування інститутів взаємодії органів державної влади як керуючої підсистеми, що складаються з механізмів та інструментів безпосереднього адміністративного керівництва діяльністю підпорядкованих закладів вищої освіти (юридичних власників), і механізмів та інструментів регулювання у сфері вищої освіти із закладами та установами вищої освіти як складними соціально-економічними системами, для яких характерними є традиції академічної свободи та самоврядності. На основі аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду розвиваються загальні положення теорій інституціоналізму та неоінституціоналізму як теоретичних засад формування сучасних економічних відносин у сфері вищої освіти.

Запропоновано активізувати запровадження основних положень Системи національних рахунків – 2008, інших базових міжнародних стандартів у сферу вищої освіти України, зокрема обґрунтовано пропозиції щодо подальшого розвитку теоретичних і практичних положень концепції послуг у сфері вищої освіти як основи економічної діяльності закладів вищої освіти в умовах сучасної ринкової економіки.

Представлено визначення інституціональної автономії закладів вищої освіти, механізмів й інструментів її розширення з конкретними пропозиціями внесення змін до вітчизняних нормативно-правових актів. Сформовано сукупність основних визначень термінів з питань економічної діяльності ЗВО в умовах сучасної ринкової економіки.

Для розробників освітньої політики, працівників системи управління освітою, дослідників, керівників, викладачів, аспірантів і студентів закладів вищої освіти.

Механізми розширення фінансової автономії закладів вищої освіти України: монографія / О. Базелюк, Ю. Вітренко, І. Власова, В. Ворона та ін.; за ред. Ю. Вітренка. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. (15 авт. арк.)

**Інститут інформаційних технологій і
засобів навчання НАПН України**

Адаптивна хмаро орієнтована система навчання та професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти

**Дем'яненко В.М., Мар'єнко М.В., Носенко Ю.Г., Семеріков С.О.,
Шишкіна М.П.**

У монографії обґрунтовано поняттєвий апарат, досліджено еволюцію засобів і технологій адаптивних хмаро орієнтованих систем в освіті. Визначено принципи, методи і підходи до формування адаптивних хмаро орієнтованих систем у закладах освіти. Здійснено аналіз та оцінювання стану використання адаптивних хмаро орієнтованих систем у вітчизняному освітньому просторі. Визначено засоби і сервіси формування адаптивних хмаро орієнтованих систем у закладі педагогічної освіти. Обґрунтовано модель адаптивної хмаро орієнтованої системи навчання та професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти. Охарактеризовано методики і надано методичні рекомендації щодо використання сервісів адаптивної хмаро орієнтованої системи навчання та професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти.

Результати дослідження сприятимуть підвищенню якості навчання та професійного розвитку вчителя загальноосвітньої школи, підвищенню якості засобів інформаційно-комунікаційних технологій, ефективності впровадження в освітній процес адаптивних засобів і сервісів хмарних обчислень, ширшому використанню кращих зразків електронних освітніх ресурсів.

Для розробників освітньої політики, науковців, керівників закладів освіти, викладачів і студентів закладів вищої освіти.

Адаптивна хмаро орієнтована система навчання та професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти : монографія / В.М. Дем'яненко та ін. ; за наук. ред. М.П. Шишкіної. Київ : Педагогічна думка, 2020. 183 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723245/>

Комп'ютерне моделювання пізнавальних завдань для формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів

**Биков В.Ю., Литвинова С.Г., Буров О.Ю., Слободяник О.В.,
Пінчук О.П., Соколюк О.М., Дементієвська Н.П., Гриб'юк О.О.,
Богачков Ю.М., Ухань П.С.**

У монографії представлено результати колективного дослідження проблем використання систем комп'ютерного моделювання для проектування пізнавальних завдань і формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів у закладах загальної середньої освіти України. На основі аналізу наукових досліджень закордонних і вітчизняних вчених, стану розвитку цифрового освітнього середовища закладів освіти, сучасних підходів, визначеного теоретико-методологічного апарату обґрунтовано поняття «система комп'ютерного моделювання», концептуальну модель, моделі

використання й упровадження системи комп'ютерного моделювання в закладах загальної середньої освіти; етапи проєктування, форми й методи використання пізнавальних завдань в освітньому процесі; розкрито особливості проєктування і комп'ютерного моделювання, підходи до комплексного формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів у закладах загальної середньої освіти; акцентовано увагу на питаннях безпечного використання мережі Інтернет.

Монографію рекомендовано науковим, науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам, магістрантам, викладачам закладів післядипломної педагогічної освіти, вчителям закладів загальної середньої освіти, які займаються теоретичними і практичними проблемами підвищення якості освіти на засадах упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню практику.

Комп'ютерне моделювання пізнавальних завдань для формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів : монографія / В.Ю. Биков, С.Г. Литвинова, О.Ю. Буров, О.В. Слободяник та ін. ; за наук. ред. С.Г. Литвинової. Київ : Педагогічна думка, 2020. 214 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722871/>

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика

Алексєєва С.В., Базиль Л.О., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В.

У монографії розкрито теоретичні та науково-прикладні аспекти підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу. Презентовано модель педагогічної системи підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності. Висвітлено методичні основи підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності й конкретизовано її зміст та новітні форми. Визначено педагогічні умови й технології розвитку ділової активності учнівської молоді у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Обґрунтовано необхідність застосування технологій самоменеджменту для формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. Схарактеризовано основні напрями формування підприємницьких навичок учнів ЗП(ПТ)О у процесі проєктної діяльності.

Для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, працівників навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, підрозділів Державної служби зайнятості України, викладачів і здобувачів вищої освіти, аспірантів, докторантів.

Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика : монографія / С.В. Алексєєва, Л.О. Базиль, І.А. Гриценко, Л.М. Єршова та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 234 с.

Інститут обдарованої дитини НАПН України

**Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми
Кремень В.Г., Ільїн В.В., Борінштейн Є.Р., Гальченко М.С.,
Ліпін М.В., Погрібна Д.В., Савчук Н.В., Федорчук О.А.**

У монографії досліджується проблема творчої особистості в умовах інформаційно-цифрової реальності, у якій послаблюється дія раціональних детермінант, а традиційні природні та соціальні об'єкти заміщуються віртуальними. Перехід до нового виміру цивілізаційного буття активізує інтелектуальну діяльність, головним змістом якої є енергія творчості. Її результати дають змогу прогнозувати здійснення подальшого соціально-економічного процесу, розширювати відтворення життя, його соціалізацію та олюднення.

Монографію адресовано викладачам закладів вищої освіти, науковцям, аспірантам, студентам та всім зацікавленим перспективами людини в контексті суперечностей і викликів нової епохи.

Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми : монографія / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн, Є.Р. Борінштейн, М.С. Гальченко та ін. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 320 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723034/>

Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи

Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід)

**Панок В.Г., Рибалка В.В., Романовська Д.Д., Марухіна І.В.,
Горленко В.М., Сосновенко Н.В.**

У монографії наведено ідеї, методики і кращий досвід науково-методичного забезпечення діяльності психологічної служби у непростих умовах децентралізації державного управління. Ця робота – результат творчого пошуку і об'єднання зусиль науковців і практиків для забезпечення подальшого розвитку та підвищення ефективності діяльності психологічної служби.

Адресовано керівникам галузі, практикам, методистам, викладачам інститутів післядипломної педагогічної освіти, науковцям.

Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : колективна

монографія / В.Г. Панок, В.В. Рибалка, Д.Д. Романовська, І.В. Марухіна та ін. ; за наук. ред. В.Г. Панка. Київ : Ніка-Центр, 2020. 152 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722337>

Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції

Жук Т.В., Ілляшенко Т.Д., Каменщук Т.Д., Обухівська А.Г., Якимчук Г.В.

У колективній монографії висвітлено актуальні питання розвитку і соціалізації дітей з особливими освітніми потребами як передумови побудови сучасних психолого-педагогічних технологій їхнього супроводу у закладі освіти і в сім'ї.

Розглянуто різні науково-методичні підходи до оцінки інтелектуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також дослідження проблеми затримки психічного розвитку, психологічних ускладнень у дітей з тяжкими порушеннями мовлення та можливостей соціально-побутової адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку помірного ступеня.

Колективна монографія адресована психологам і педагогам, які працюють у галузі спеціальної психології і корекційної педагогіки, працівникам інклюзивно-ресурсних центрів, а також студентам, які здобувають відповідний фах.

Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : монографія / Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменщук, А.Г. Обухівська та ін. ; за наук. ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723321>

ЗБІРНИКИ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Наукові студії із соціальної та політичної психології

Ред. рада: М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін.

У випуску представлено широкий спектр соціально-психологічної проблематики: від онтологічних і гносеологічних засад функціонування сучасної особистості до технологічної роботи зі спільнотами. Обговорюються теоретико-методологічні основи аналізу психологічної безпеки людини, розвитку соціально-психологічного мислення, громадянської компетентності, квазінової соціальної ідентичності. Увагу зосереджено передусім на посттравматичних особистісних трансформаціях, психологічному благополуччі особистості, переживаннях її опозиції зі світом, інтолерантності до невизначеності. Пропонуються технології підтримки стигматизованих

меншин, коригування ставлення учасників освітнього процесу до реформи «Нова українська школа», формування компетентного батьківства щодо дітей з аутизмом. Порушуються міждисциплінарні питання відносин людини і штучного інтелекту, оцінюються перспективи реалізації концепту миробудівництва в сучасному світі.

Адресовано соціальним і політичним психологам, фахівцям із суміжних наук, викладачам, аспірантам і студентам.

Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. наук. пр. / редкол. : М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін. Київ : Талком, 2020. Вип. 45 (48). 148 с. DOI: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi45\(48\)](https://doi.org/10.33120/ssj.vi45(48))

Наукові студії із соціальної та політичної психології

Ред. рада: М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін.

У випуску представлено актуальні наукові дослідження з різних сфер соціальної практики. Насамперед представлено сучасні підходи до вивчення процесу націєтворення та пошуку шляхів досягнення громадянської злагоди. Також особливу увагу приділено проблемам пандемії COVID-19 у контекстах розвитку демократичного громадянства, конструювання мережі соціальної підтримки, переживання втрат. Висвітлюється тематика сприймання засобів масової інформації, розглядаються персонологічні особливості приватності, громадянської ідентичності, самозвинувачення, пропонуються стратегії опанування складних соціальних ситуацій і стресових станів. Досліджуються можливості врегулювання соціальних конфліктів та соціокультурної взаємодії поколінь, особливості конструювання образів стигматизовуваних меншин. Порушуються проблеми реформування освіти та освітньої політики, соціальних практик володіння і конкурентоспроможності, побудови соціально-психологічної таксономії.

Адресовано соціальним і політичним психологам, фахівцям із суміжних наук, викладачам, аспірантам і студентам.

Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. наук. пр. / редкол. : М.М. Слюсаревський (голова), В.Г. Кремень, С.Д. Максименко та ін. Київ : Талком, 2020. Вип. 46 (49). 267 с. DOI: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi46\(49\)](https://doi.org/10.33120/ssj.vi46(49))

Проблеми політичної психології

Ред. рада: М.М. Слюсаревський (голова), С.Д. Максименко, Л.А. Найдьонова

У статтях збірника досліджуються методологічні і прикладні проблеми міжетнічних відносин у контексті формування колективних настановлень на соціальний оптимізм, почуття власності щодо своєї країни. Розкривається проблематика психологічного супроводу населення в кризових ситуаціях, висвітлюються соціально-психологічні аспекти подолання психотравматичного впливу пандемічної, воєнної та інших видів загроз. У політико-психологічному контексті обговорюються актуальні питання соціалізації молоді, розвитку

громадянської компетентності, формування психологічної готовності до фахової діяльності та вироблення уявлень про життєвий успіх. Окрему увагу приділено парасоціальній взаємодії та розвитку інформаційного патріотизму.

Адресується вченим, які працюють у галузях політичної психології та суміжних наук, викладачам і студентам.

Проблеми політичної психології: зб. наук. пр. / ред. рада: М.М. Слюсаревський, С.Д. Максименко, Л.А. Найдьонова та ін. Київ: Асоц. політ. психологів України, ІСПП НАПН України, 2020. Вип. 9 (23). (15,0 авт. арк.). DOI: <https://doi.org/10.33120/porp-Vol23-Year2020>

Психологічні науки: проблеми і здобутки

Ред. колегія: В.О. Татенко (голов. ред.), Н.Д. Абрамян, П.П. Горностай, І.В. Данилюк, О.М. Кочубейник, О.В. Суший, Т.М. Титаренко

У статтях чергового випуску збірника висвітлюється широке коло питань: від теоретичного осмислення колективної інтуїції як предмета соціально-психологічного дослідження до вирішення практичних завдань розроблення інструментарію для вивчення взаємодії в сім'ї, засвоєння майбутніми психологами командотворчих технологій тощо.

Адресовано фахівцям у галузі психології та суміжних наук, викладачам, аспірантам, студентам.

Психологічні науки: проблеми і здобутки: зб. наук. статей / ред. кол.: В.О. Татенко (гол. ред.), Н.Д. Абрамян (заст. гол. ред.), П.П. Горностай, І.В. Данилюк та ін. Київ: КиМУ, 2020. Вип. 1-2 (15-16). (22,5 авт. арк.). URL: <https://bit.ly/3sbUI6n>

Психологічні перспективи. Вип. 35

Ред. колегія: Ж. Вірн (гол. ред.), О. Кочубейник (заст. голов. ред.), Н. Коструба (відп. секр.), Я. Гошовський, Л. Найдьонова, В. Татенко, М. Слюсаревський

Міжнародний науковий рецензований журнал друкує результати методологічних та експериментальних досліджень з актуальних проблем загальної, соціальної психології та суміжних наук. У черговому випуску часопису основну увагу приділено загальній психології, психології особистості, соціальній психології й сімейній психотерапії. Ознайомлення з матеріалом дасть змогу ще раз переконатися, що в психології є ретельно опрацьовані проблеми, що становлять своєрідні «точки росту» науки, але вони віднайшли авторські інтерпретації переосмисленої презентації. У період підготовки цього випуску в країні було оголошено карантин, тому психологи (як теоретики, так і практики) мали можливість продемонструвати всі напрацювання своєї фундаментальної праці теоретичного аналізу й водночас дуже тонкої практичної роботи.

Адресовано фахівцям у галузі психології та суміжних наук, викладачам, аспірантам, студентам, практичним психологам.

Психологічні перспективи : журнал / ред. кол. : Ж. Вірна (гол. ред.), Я. Гошовський, О. Кочубейник (заст. голов. ред.), Н. Коструба (відп. секр.) та ін. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2020. Вип. 35. 172 с. URL: <https://bit.ly/3vMp7KT>

Психологічні перспективи. Вип. 36

Ред. колегія: Е. Балашов (гол. ред.), Ж. Вірна, О. Кочубейник (заст. голов. ред.), Н. Коструба (відп. секр.), І. Валітова, Я. Гошовський та ін.

Міжнародний науковий рецензований журнал друкує результати методологічних та експериментальних досліджень з актуальних проблем загальної, соціальної психології і суміжних наук. У черговому випуску часопису розглядаються питання психологізації вищої освіти і зростання психологічної компетентності громадян, що є важливим фактором реформ, які забезпечують розвиток країни, сприяють досягненню цілей збалансованого розвитку та дотриманню прав людини; переходу людства до інноваційності, глобалізації й демократизації суспільного життя як цивілізаційних чинників усебічного розвитку особистості та водночас збалансованості суспільства; соціально-психологічних механізмів та ключових системотвірних соціально-психологічних чинників і способів виконання практичних завдань; узагальнення світового досвіду й оновлення психологічних концепцій соціалізації сучасної особистості в інформаційному кіберсередовищі. Випуск увібрав комплекс наукових напрацювань теоретичного й практичного характеру, основну увагу приділено загальній психології, психології особистості, когнітивній соціальній психології, педагогічній та віковій психології.

Адресовано фахівцям у галузі психології та суміжних наук, викладачам, аспірантам, студентам, практичним психологам.

Психологічні перспективи : журнал / ред. кол. : Е. Балашов (гол. ред.), Ж. Вірна, О. Кочубейник (заст. голов. ред.), Н. Коструба (відп. секр.) та ін. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2020. Вип. 36. 248 с. URL: <https://bit.ly/3с6Т6оQ>

Технології формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій

За наук. ред. Г.М. Бевз, Л.І. Гриценко (упоряд.), В.І. Юрченко

У збірнику представлено матеріали (статті, тези, презентації) Всеукраїнської науково-практичної конференції «Технології формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій», яку було проведено 30 квітня 2020 р. Особливу увагу приділено технологіям формування позитивної громадської думки щодо реформування загальної середньої освіти, психолого-педагогічним аспектам реалізації концепції Нова українська школа.

Збірник адресовано науковцям, освітянам, представникам органів державної влади та громадськості.

Технології формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 квітня 2020 р. / за ред. Г.М. Бевз. // Вісник психології і педагогіки. Київ : ІСПП НАПН України, лабораторія психології спілкування, 2020. Випуск 26. 174 с. DOI: <http://doi.org/10.33120/FPPOEProceeding-2020>

Горизонти посттравматичного особистісного життєтворення

За ред. Т.М. Титаренко

У збірнику представлено матеріали третього Всеукраїнського науково-практичного семінару «Горизонти посттравматичного особистісного життєтворення», який відбувся 24 вересня 2020 р. на базі Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. Співorganizаторами стали кафедри психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Акцентовано увагу на найактуальніших проблемах особистісних трансформацій під час пандемії COVID-19: особливостях повсякдення, актуалізованих страхах, персональних ресурсах і підтримувальній взаємодії. Досліджено толерантність та інтолерантність особистості до невизначеності, висвітлено проблеми адаптації підлітків, студентів-першокурсників, внутрішньо переміщених осіб, дорослих, які втратили батьків. Запропоновано засоби опанування стресових і посттравматичних станів особистості: копінг-стратегії, тілесноорієнтовані та дихальні технології, різні форми психологічного супроводу та психологічної допомоги, включаючи онлайн-допомогу та музейну терапію. Окреслено проблематику долі, соціального інтелекту, діалогу, особистісних переживань, знецінення себе, агресивної поведінки в особливих умовах життєтворення.

Адресовано науковцям, аспірантам, студентам психологічних спеціальностей, практичним психологам, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями в галузі психології особистості та соціально-психологічного супроводу.

Горизонти посттравматичного особистісного життєтворення : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 вересня 2020 р. / за ред. Т.М. Титаренко. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. 100 с. DOI: <http://doi.org/10.33120/HPTPLCProceeding-2020>

Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті: матеріали другого і третього круглих столів

За наук. ред. О.В. Яремчук, В.В. Шустя, В.М. Сасенка

Видання підготовлено за підсумками проведених Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України круглих столів «Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті», які відбулися 8 листопада 2018 р. і 17 жовтня 2019 р. Проблематика, що виносилася на обговорення: історична психологія та історична пам'ять, вплив історичної пам'яті на національну ідентичність і націєтворення, історична пам'ять в умовах гібридної війни, історична пам'ять та фактори формування політики пам'яті в Україні, оцінка

країн і регіону мешканцями тимчасово окупованих територій Донбасу, відбиток історичних подій у терапевтичному просторі малої групи, внутрішньоособистісні конфлікти учасників воєнних подій, роль пам'яті про історичні травми в соціальному розвитку, травматична історична пам'ять як виклик для міждержавних відносин і політичної демократії, історичний резонанс групової феноменології у складних соціальних ситуаціях. Учасниками круглого столу стали психологи, історики, культурологи, соціологи, політологи, філософи.

Упровадження напрацювань авторів збірника сприятиме об'єднанню творчих зусиль науковців, викладачів, практичних психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів в осмисленні та узагальненні досвіду історичної пам'яті українців, сприятиме їхній консолідації на засадах спільної історії та сьогодення.

Адресовано фахівцям соціогуманітарних галузей – теоретикам і практикам, а також усім, хто цікавиться історичною психологією, проблематикою історичної пам'яті і націєтворення в Україні та за її межами.

Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті : матеріали Другого і Третього круглих столів, м. Київ, 8 листопада 2018 р., 17 жовтня 2019 р. / за ред. О.В. Яремчук, В.В. Шустя, В.М. Саєнка. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. 212 с. URL: <https://bit.ly/3sejcf1>

Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті. Спец-проект «Психологія становлення політичних цінностей крізь призму історичної пам'яті»

За наук. ред. О.В. Яремчук, В.В. Шустя, В.М. Саєнка

Видання підготовлено за підсумками проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України Четвертого круглого столу «Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті», який відбувся 29 жовтня 2020 р. Проблематика, що виносилася на обговорення: соціально-психологічні механізми творення політичних цінностей; міфотворчість як механізм творення спільного образу позитивного майбутнього нації; трипільська, скіфська та протослов'янська цивілізації як ціннісно-сміслові підґрунтя творення образу майбутнього України на основі історичної пам'яті; політика і цінності в процесі формування соціально-історичної пам'яті в сучасній Україні та Європі; політична культура історичної пам'яті як чинник трансформації українського суспільства; взаємозв'язок тоталітарних ідеологій і колективної психотравми; історична психологія та історична пам'ять; вплив історичної пам'яті на національну ідентичність та націєтворення. Учасниками круглого столу стали психологи, історики, культурологи, соціологи, політологи, філософи.

Упровадження напрацювань авторів збірника сприятиме актуалізації компаративних підходів до пошуку кращого розуміння різновекторних подій історичного минулого, становленню демократичного суспільства та створенню образу спільного майбутнього громадян України.

Адресовано фахівцям соціогуманітарних галузей – теоретикам і практикам, а також усім, хто цікавиться історичною психологією, проблематикою історичної пам'яті і націєтворення в Україні та за її межами.

Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті. Спецпроект: Психологія становлення політичних цінностей крізь призму історичної пам'яті : матеріали Четвертого круглого столу, м. Київ, 29 жовтня 2020 р. / за ред. О.В. Яремчук, В.В. Шустя, В.М. Саєнка. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. 176 с. URL: <https://bit.ly/394IXaQ>

MHGC Proceedings – 2020

За ред. В.І. Вус

У щорічному електронному збірнику наукових праць розміщено публікації (англійською мовою) учасників IV Міжнародної конференції «Психічне здоров'я: глобальні виклики XXI століття» (12-14 листопада 2020 р., онлайн-формат). У збірнику представлено широку географію авторів, ними стали представники науково-дослідницьких спільнот Албанії, Алжиру, Австрії, Бельгії, Канади, Кіпру, Кенії, Греції, Ізраїлю, Італії, Ірландії, Латвії, Литви, Нігерії, Нідерландів, Португалії, Іспанії, Тайваню, України, Великобританії, США. Організаторами та партнерами/співорганізаторами конференції були Світова федерація психічного здоров'я; Interdisciplinary Council on Development and Learning; Міжнародний Фонд «Відродження», Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Національний науковий антарктичний центр, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Університет Маннітоби, Вріхе Університет (Амстердам), Університет Фесалії, Бухарестський Університет економічних студій, Імперський Коледж Лондона, Університет Кріту, Університет Олександрії, Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця, Національний університет «Львівська Політехніка», Асоціація у сфері нейророзвитку NDSAN, PeacFullMind Foundation, Асоціація «Психічне здоров'я Албанії», Академія менеджменту та бізнесу (Великобританія), Об'єднання медичних лікарів для освіти та промоції здоров'я (Люксембург), Палата співпраці та партнерства (Ліхтенштейн–Швейцарія–Італія), Асоціація психіатрів Занзібару, Фундація «Благополуччя» (Індія), Гайс та Сант Томас Госпіталь (Велика Британія).

Упровадження матеріалів збірника сприятиме широкому представленню мультидисциплінарних аспектів охорони психічного здоров'я, проблем соціального, психологічного, медичного та економіко-правового супроводу системи охорони психічного здоров'я.

Адресовано психологам, медикам, фахівцям із суміжних наук, викладачам, аспірантам і студентам.

Vus V. (Ed.). (2020). MHGC Proceeding. Special Issue. Mental Health: Global Challenges Journal, 3(2). Rome: NDSAN. DOI: <https://doi.org/10.32437/mhgcj.v4i2>

Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності

За наук. ред. Л.А. Найдьонової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар

У збірнику представлено матеріали XVII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності», що відбулася 27-29 лютого 2020 р. у м. Києві. Співорганізаторами конференцій «Простір арттерапії» традиційно є Інститут соціальної та політичної психології НАПН України та Всеукраїнська громадська організація «Арт-терапевтична асоціація», цього ж року до організації заходу долучилися постійні партнери Управління освіти Подільської районної в місті Києві державної адміністрації, Будинок дитячої творчості Подільського району м. Києва, Українська спілка психотерапевтів, секція креативних мистецьких психотерапій. Матеріали відображають сучасний стан теорії та практики арттерапевтичної допомоги особистості у вирішенні життєвих проблем, пошуку внутрішніх ресурсів особистісного зростання.

Упровадження збірника сприятиме підвищенню професійної компетентності практиків, які займаються консультативною і психологічною діяльністю з використанням методів арттерапії.

Адресовано арттерапевтам, психологам, педагогам, психіатрам, мистецтвознавцям, усім, хто цікавиться вітчизняним та світовим досвідом арттерапії.

Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності : матеріали XVII Міжнар. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Київ, 27-29 лютого 2020 р. / за ред. Л.А. Найдьонової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар. Київ : ФОП «Назаренко Т. В.», 2020. 203 с. URL: <https://bit.ly/3vZ0JG2>

Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка

За наук. ред. М.М. Слюсаревського, Л.А. Найдьонової, О.Л. Вознесенської

У збірнику представлено тези доповідей учасників онлайн-семінарів «Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка» (23 квітня 2020 р.) та «Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії COVID-19 і карантину» (15 травня 2020 р.), які були проведені завдяки консолідації зусиль фахівців Інституту соціальної та політичної психології, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України і факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У тезах відображено професійний погляд на гострі, вагомні психологічні питання та виклики, що постали перед суспільством у зв'язку з пандемією COVID-19.

Адресовано психологам, педагогам, викладачам закладів вищої освіти, усім, хто цікавиться інноваційними психологічними дослідженнями.

Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка : матеріали онлайн-семінарів м. Київ, 23 квітня 2020 р. та 15 травня 2020 р. / за ред. М.М. Слюсаревського,

Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі

За ред. Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.)

Збірник матеріалів III Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (з міжнародною участю) «Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі» презентує рекомендації для наукової спільноти та системи освіти щодо осмислення проблем психологічних феноменів інфодемії COVID-19 і медіапрактик в умовах самоізоляції, медіатравматизації в період пандемії і карантинних обмежень, а також дистанційної освіти, новітніх технологій та ресурсів медіаторчості.

Адресовано психологам, соціальним педагогам і соціальним працівникам, медіапсихологам та медіапедагогам, учителям, студентам, викладачам.

Медіаторчість в сучасних реаліях: протистояння медіатравмі : матеріали Всеукр. наук. інтернет-конференції з міжнар. участю м. Київ, 19 червня 2020 р. / за ред. Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.). Вип. 3. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. (3,0 авт. арк.)

Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі. Збірник наукових праць (2017-2020)

За ред. Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.)

Збірник наукових праць Всеукраїнської конференції (з міжнародною участю) «Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі» за 2017-2020 роки. У збірнику висвітлюються особливо актуальні запити суспільства, пов'язані з медіаінформаційним середовищем. У ньому представлено психологічні та медіаосвітні аспекти інформаційної війни, висвітлено тему медіатравми та ресурсів її зцілення, розглянуто нові медіаосвітні підходи до профілактики деструктивних інформаційних впливів, здійснено аналіз і презентовано психологічні феномени інфодемії COVID-19, медіапрактик в умовах самоізоляції, актуалізовано питання ризиків тотальної віртуалізації повсякденного життя. Збірник є результатом копіткої праці вчених, педагогів, соціальних працівників, які аналізують виклики медіатравматизації українців та способи протистояння їм. Представлений доробок не тільки усебічно висвітлює різноманітні аспекти медіатравматизації, а й презентує найбільш ефективні засоби протистояння деструктивним інформаційним впливам, зокрема медіаторчі. Розроблено профілактичні, коригувальні засоби профілактики медіатравматизації, орієнтовані як на дітей, молодь, так і на дорослих.

Адресується психологам, соціальним педагогам та працівникам, медіапсихологам і медіапедагогам, військовим психологам, капеланам, науковцям, учителям, студентам та викладачам курсів різних галузей, дотичних до зазначеної теми.

Медіаторчість у сучасних реаліях: протистояння медіатравмі : зб. наук. праць (2017-2020) / за ред. Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.). Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 210 с. URL: <https://bit.ly/3tNXY8D>

Кіберсоціалізація в умовах пандемії

За ред. Л.А. Найдьонові, Н.Л. Дятел (уклад.)

Збірник матеріалів IV Міжінститутського семінару, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Інститутом журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, факультетом соціології і права Національного технічного університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського», Інститутом журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, кафедрою політичної психології та міжнародних відносин факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, ГО «Українська асоціація медіапсихологів та медіапедагогів» 5 листопада 2020 р., презентує філософське осмислення феномену кіберсоціалізації в умовах глобальних змін, тенденції змін у кіберпрактиках останнього десятиліття, особливості соціальних комунікацій та кіберпрактик в умовах пандемії, а також порушує питання безпеки інформаційного простору в зазначеному контексті.

Упровадження збірника сприятиме формуванню міждисциплінарного простору для фахової дискусії та різнобічного вивчення кіберпрактик в умовах пандемії; розгляду як потенційних ризиків цього середовища, так і ресурсів створення соціального капіталу для розв'язання проблем сьогодення.

Адресовано психологам, соціальним педагогам і соціальним працівникам, медіапсихологам та медіапедагогам, учителям, студентам, викладачам.

Кіберсоціалізація в умовах пандемії : матеріали IV наук.-практ. семінару м. Київ, 5 листопада 2020 р. / за ред. Л.А. Найдьонові, Н.Л. Дятел (уклад.) Київ : ІСПП НАПН України, 2020. (3,0 авт. арк.). URL: <https://bit.ly/2OVaeoW>

Кіберсоціалізація. Збірник наукових праць (2018-2020)

За ред. Л.А. Найдьонові, Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.)

Збірник наукових праць за 2018-2020 рр. підготовлено за підсумками міжінститутських семінарів «Кіберсоціалізація в умовах інформаційної війни» (16 травня 2018 р. і 13 травня 2019 р.), а також «Кіберсоціалізація в умовах пандемії» (5 листопада 2020 р.), проведених Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України спільно з Інститутом журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, факультетом соціології і права Національного технічного університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського», Інститутом журналістики Київського університету ім. Бориса Грінченка, кафедрою політичної психології та міжнародних відносин факультету психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, ГО «Українська асоціація медіапсихологів та медіапедагогів». Збірник присвячено питанням кіберсоціалізації особистості, зокрема проблемам, що виникають у процесі соціалізації в умовах

інформаційного суспільства, також питанням безпеки інформаційного простору, особливостям соціальних комунікацій і кіберпрактик в умовах пандемії та глобальних техногенних змін. Це результат копіткої праці вчених, педагогів, спеціалістів технічних наук, журналістів, студентів і членів Малої академії наук України, які аналізують кібервиклики сьогодення, проблеми, пов'язані з кіберсоціалізацією, та способи їх розв'язання.

Адресується психологам, соціальним педагогам і соціальним працівникам, медіапсихологам та медіапедагогам, журналістам, науковцям, учителям, студентам і викладачам курсів різних галузей, дотичних до зазначеної теми.

Кіберсоціалізація : зб. наук. праць (2018-2020) / за ред. Л.А. Найдьоновой, Н.Л. Дятел, Ю.С. Чаплінської (уклад.) Кропивницький : Імекс-ЛТД. 2020, 135 с. URL: <https://bit.ly/3c8Ic20>

ПРЕПРИНТИ (АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ, КОНЦЕПЦІЇ)

Інститут педагогіки НАПН України

Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України

Топузов О.М., Надтока О.Ф., Назаренко Т.Г., Криловець М.Г., Яценко В.С., Ковчин Н.А., Надтока В.О., Гончарова Н.О., Нехомяж О.С., Покась Л.А., Часнікова О.В., Доброскок А.С., Барадія Н.Г.

Концепцію економічної освіти в гімназії та ліцеї України створено як рамковий документ, що визначає ключові вектори розвитку економіки в школі, де розглянуто сучасні аспекти економічної освіти на основі курсів, що охоплюють комплексне, з погляду економіки, вивчення макро- та мікроекономічних процесів. Висвітлено сучасні тенденції розвитку навчального предмета «Економіка», що мають ініціювати дискусію щодо удосконалення та осучаснення відповідних розділів державних освітніх стандартів, а вони, у свою чергу, – нових освітніх програм. Представлено основні аспекти діалектичної взаємозалежності різноманітних концепцій, відомих в Україні, психолого-педагогічні та дидактичні основи та методичні особливості навчання економіки в гімназії та ліцеї. Розглянуто сучасні інноваційні підходи до освітнього процесу, його виховну компоненту.

Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України : концепція / за ред. Т.Г. Назаренко. Київ : Педагогічна думка, 2020. 38 с.

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін

Слюсаревський М.М., Найдьонова Л.А., Титаренко Т.М., Татенко В.О., Горностай П.П., Кочубейник О.М., Лазоренко Б.П.

У книзі в реферативному викладі відображено основні результати роботи, за яку Указом Президента України від 13 січня 2020 р. № 4/2020 присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки. Робота підсумовує майже двадцятирічний період розвитку соціально-психологічної думки в Україні, визначає перспективи й основні напрями її дальшого поступу. Пошук способів гармонізації життєвого світу та підвищення рівня психологічної безпеки людини охоплює сфери персонального життєтворення й автентичності, конструювання людьми власного майбутнього і їхнього сходження до суб'єктності в координатах взаємодії з розмаїтим соціальним оточенням. Під цим кутом зору висвітлюються питання демократизації суспільного життя та становлення громадянського суспільства, упровадження суспільних інновацій, рольової взаємодії і продуктивності в групах, розвитку наукового і позанаукового соціально-психологічного мислення, налагодження соціальних діалогів, коригування соціальної напруженості, протидії соціальним патологіям і деструктивним соціальним впливам, подолання наслідків тривалої травматизації постраждалих від воєнного конфлікту.

Адресується професійній психологічній спільноті та фахівцям інших соціогуманітарних наук, а також усім, кому небайдужі проблеми збереження і примноження людського потенціалу країни в сучасному складному, суперечливому і далеко не завжди безпечному світі.

Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін : реферативний опис роботи / М.М. Слюсаревський, Л.А. Найдьонова, Т.М. Титаренко, В.О. Татенко та ін. Київ : Талком, 2020. 318 с. URL: <https://bit.ly/2PerVzJ>

Інститут вищої освіти НАПН України

Теоретичні основи розвитку потенціалу науково-педагогічних працівників університетів України у контексті розширення інституційної автономії

Скиба Ю., Жабенко О., Муромець В., Регейло І., Чорнойван Г., Ярошенко О.

Аналітичні матеріали (препринт) присвячено проблемі розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України в контексті розширення інституційної автономії. Авторами на основі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових праць визначено й обґрунтовано теоретичні основи (гіпотези, закономірності, тенденції, принципи) розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України; запропоновано здійснювати його розвиток за

рівнями (інституційний, особистісний) та компонентами (інтелектуальний, емоційний, духовний); обґрунтовано інноваційні технології (супервізія, теленаставництво, ситуативне навчання та ін.) розвитку науково-педагогічних працівників; уточнено підходи до оцінювання наукової активності науково-педагогічних працівників відповідно до концепції бібліометрики та концепції досконалості у вищій освіті та дослідженнях.

Упровадження аналітичних матеріалів сприятиме залученню розробників освітньої політики, керівників закладів вищої освіти, науковців, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти до теоретичних основ розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України з метою розроблення стратегій розвитку університетів, підвищення їх рейтингу та конкурентоспроможності на європейському та світовому просторах вищої освіти.

Для розробників освітньої політики, науковців, керівників закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.

Скиба Ю., Жабенко О., Муромець В., Регейло І., Чорнойван Г., Ярошенко О. Теоретичні основи розвитку потенціалу науково-педагогічних працівників університетів України в контексті розширення інституційної автономії: аналітичні матеріали (препринт) / за ред. Ю. Скиби. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-40-3-2020> (6,5 авт. арк.)

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНА ПРОДУКЦІЯ

ПОСІБНИКИ

Інститут педагогіки НАПН України

Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів

Мартиненко В.О.

У посібнику розкрито психолого-педагогічні аспекти становлення й розвитку навички читання молодших школярів на різних етапах навчання у початковій школі. Проаналізовано типові та індивідуальні труднощі навчання читання учнів, пов'язані з функціональною незрілістю у дітей пізнавальних процесів та окремими соціальними чинниками.

Для подальшого розвитку та удосконалення технічної і смислової сторін навички читання у молодших школярів обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, запропоновано систему вправ і завдань для подолання труднощів читання, зумовлених особливостями мовленнєвого розвитку учнів, зорового сприймання та різних властивостей уваги; завдання з формування початкових умінь переглядового виду читання.

Мартиненко В.О. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с. URL: <https://bit.ly/2PmwzeJ>

Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів

Онопрієнко О.В.

У посібнику розкрито сучасні дидактико-методичні підходи до реалізації контролю й оцінювання освітніх результатів у початковій школі. Розкрито особливості здійснення формульованого оцінювання навчальних досягнень учнів. Схарактеризовано дидактичне забезпечення оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів.

Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентісно орієнтованого навчання молодших школярів: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с. URL: <https://bit.ly/3scCNMU>

Курси за вибором з економіки та економічної географії

Топузов О.М., Назаренко Т.Г., Яценко В.С., Ковчин Н.А., Нехомяж О.С., Пузіков Д.О.

Методичний посібник містить інформацію про організацію курсів за вибором для посилення варіативного складника з економічної географії та економіки в закладах загальної середньої освіти України в рамках концепції Нової української школи. У посібнику наведено освітні програми

різноманітних курсів за вибором географічного та економічного спрямування. Програми створені за новими вимогами та містять відповідні структурні елементи: знанневий, діяльнісний і ціннісний компоненти, а також наскрізні змістові лінії.

Посібник адресовано вчителям географії та економіки, викладачам закладів вищої освіти, методистам, майбутнім учителям і всім, хто цікавиться географією та економікою.

Курси за вибором з економіки та економічної географії : методичний посібник для вчителя / О.М. Топузов, Т.Г. Назаренко, В.С. Яценко, Н.А. Ковчин та ін. ; Т.Г. Назаренко (уклад.). Харків : Вид. група «Основа», 2020. 192 с. (Б-ка журн. «Географія»).

Методика компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту

Горошкіна О.М., Бондаренко Н.В., Попова Л.О.

У посібнику представлено теоретико-практичні аспекти методики компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту. Окреслено напрями роботи з унормування українського мовлення ліцеїстів на засадах компетентісного підходу та формування компетентного мовця на уроках української мови в 10-11 класах. Запропоновано зразки вправ і завдань, які реалізують теоретичні положення методики компетентісно орієнтованого навчання української мови.

Посібник може бути використаний в освітньому процесі закладів загальної середньої, вищої та післядипломної педагогічної освіти.

Горошкіна О.М., Бондаренко Н.В., Попова Л.О. Методика компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с. URL: <https://bit.ly/3c8NUAV>

Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту)

Голуб Н.Б., Новосьолова В.І., Галаєвська Л.В.

У посібнику вміщено коротку інформацію про мовленнєві жанри, вивчення яких уперше введено до шкільної програми з української мови для учнів ліцею (рівень стандарту), обґрунтовано доцільність цієї інновації, надано матеріали, яких немає в жодному посібнику чи підручнику з методики, а також зразки вправ і завдань, що сприяють їх засвоєнню і набуттю досвіду застосування у мовленнєвій практиці. Автори також пропонують мовний матеріал для реалізації творчих ідей учителя.

Вивчення мовленнєвих жанрів сприяє функційності мовних знань і навичок, посиленню мотивації, налагодженню міжособистісних стосунків, подоланню бар'єрів у спілкуванні, набуттю впевненості у процесі самореалізації учнів.

Посібник адресовано вчителям української мови і літератури, студентам філологічних факультетів педагогічних закладів вищої освіти, методистам, аспірантам, докторантам і викладачам. Матеріали посібника також можуть бути корисними учням в умовах дистанційного навчання.

Голуб Н.Б., Новосьолова В.І., Галаєвська Л.В. Мовленнєві жанри на уроках української мови в ліцеї (рівень стандарту) : практичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 128 с. URL: <https://bit.ly/3r8NA9v>

Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання Савченко О.Я.

У посібнику розкрито поняття міжпредметних зв'язків, їх функції і види. Обґрунтовано систему міжпредметних завдань як основного засобу реалізації міжпредметних зв'язків уроків літературного читання зі змістом предметів українська мова, мистецтво, інтегрованого курсу «Я досліджую світ», природознавство. Наведено результати їх експериментальної перевірки; визначено вплив системи міжпредметних завдань на якість сформованості у молодших школярів базових понять, загальнонавчальних умінь, цінностей, які мають наскрізний характер у початковій школі.

Савченко О.Я. Система міжпредметних завдань на уроках з літературного читання : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 104 с. URL: <https://bit.ly/2NLI1By>

Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності

Бібік Н.М.

У посібнику схарактеризовано дидактико-методичний супровід соціалізації молодших школярів у процесі реалізації змісту суспільствознавчих галузей Державного стандарту початкової освіти у взаємозв'язку урочної і позаурочної діяльності. Конкретизовано методичні засоби компетентісно орієнтованого формування соціальних навичок учнів у предметному та інтегрованому варіантах навчання.

Посібник адресовано учителям, науковцям, методистам, викладачам, студентам педагогічних факультетів.

Бібік Н.М. Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 104 с. URL: <https://bit.ly/3rhOkJr>

Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу

Прищепа О.Ю.

У посібнику обґрунтовано необхідність диференційованого підходу в навчанні письма молодших школярів; проаналізовано психофізіологічні особливості їхнього розвитку; історичні методи навчання письма; схарактеризовано складники навчання письма молодших школярів. Подано

методичні настанови щодо їх формування і розвитку на основі диференційованого підходу.

Посібник адресовано методистам, учителям, науковцям, студентам педагогічних факультетів.

Прищеп О.Ю. Формування і розвиток навичок письма молодших школярів на засадах диференційованого підходу : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 72 с. URL: <https://bit.ly/3vS1K2r>

Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови

Пономарьова К.І.

У посібнику розкрито зміст і структуру комунікативної компетентності молодшого школяра. Проаналізовано новостворену типову освітню програму мовно-літературної галузі, у якій окреслено нові цілі навчання та його компетентнісні результати. Схарактеризовано дидактико-методичний супровід формування комунікативної компетентності учнів початкової школи в процесі навчання української мови.

Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с. URL: <https://bit.ly/3f5sSFe>

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Інтегративний підхід до вивчення і розвитку творчих здібностей школярів

Губенко О.В.

У посібнику систематизовано відомі й широко застосовані авторські методики активізації, розвитку та діагностики творчих здібностей дітей і молоді. Вперше у сфері науково-методичного забезпечення підготовки молоді до наукоємних творчих професій вирішуються три основні завдання профконсультаційної роботи: багатобічне психодіагностичне вивчення особистості; зіставлення психологічних структур особистості та психофізіологічних вимог науково-технічних професій; розвиток (поряд із діагностикою) професійно значущих психологічних структур.

Упровадження посібника сприятиме застосуванню здобутків психології творчості у різних сферах суспільного життя, зокрема в освітній (діагностика та розвиток творчих здібностей).

Посібник адресовано науковцям і викладачам психології, учителям, практичним психологам.

Губенко О.В. Інтегративний підхід до вивчення і розвитку творчих здібностей школярів : методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 161 с. URL : <https://bit.ly/3vnJ4au>

Сучасні психологічні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин

Павлюк М.М., Шепельова М.В.

У посібнику представлено досвід застосування психологічних технологій із військовослужбовцями, які повернулися із зони АТО, та членами їх сімей. Розкрито теоретико-методологічні засади використання сучасних психологічних технологій у процесі надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин. Висвітлено принципи та можливості трансформації негативного досвіду, техніки роботи з сімейною системою.

Упровадження практичного посібника створить підґрунтя для подальших науково-практичних розробок із забезпечення психологічного супроводу осіб з травматичним досвідом. Отримані результати можна використати при створенні навчальних курсів із психологічної реабілітації, тренінгів посттравматичного зростання, психології кризових станів, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки як психологів, так і інших фахівців соціономічних професій.

Посібник адресовано психологам-практикам, студентам, аспірантам, фахівцям соціальної сфери, працівникам служб, які надають соціально-психологічну допомогу постраждалим внаслідок складних життєвих обставин.

Павлюк М.М., Шепельова М.В. Сучасні технології надання психологічної допомоги сім'ям постраждалих у подоланні складних життєвих обставин : практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 124 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723398/>

Інститут проблем виховання НАПН України

Соціально-педагогічний супровід дітей вимушених переселенців

Алексєєнко Т.Ф., Бибик Д.Д., Гончар Л.В., Куниця Т.Ю.

У посібнику запропоновано авторське визначення технології соціально-педагогічного супроводу, алгоритм її розроблення й реалізації; розкрито основні характеристики розвивального середовища у конструюванні соціально-педагогічних технологій виховання особистості; представлено варіативний виховний зміст технології соціально-педагогічного супроводу дітей із сімей вимушених переселенців на прикладі групових та індивідуальних форм роботи з дітьми й групами їх членства в умовах формальної і неформальної освіти, педагогічної просвіти батьків.

Рекомендовано шкільним соціальним педагогам і практичним психологам. Може використовуватись у практиці соціальної роботи з дітьми у позаурочній діяльності, у неформальній освіті, у підготовці майбутніх фахівців з соціальної роботи, у роботі з батьками; у соціально-педагогічній підтримці мігрантів і біженців.

Алексеевко Т.Ф., Бибик Д.Д., Гончар Л.В., Куниця Т.Ю. Соціально-педагогічний супровід дітей вимушених переселенців: посібник / за ред. Т.Ф. Алексеевко. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 208 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723131/>

Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти

Бойко А.Е., Вербицький В.В., Корнієнко А.В., Литовченко О.В., Мачуський В.В.

У методичному посібнику розкрито концептуальні засади модернізації організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, що базується на застосуванні особистісно орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного і компетентнісного підходів, де в зміст освіти інтегровані основні компетентності особистості.

До методичного посібника увійшли навчальні програми з позашкільної освіти для різних напрямів і типів закладів позашкільної освіти. Практичну цінність мають представлені методичні рекомендації, що забезпечуватимуть реалізацію навчальних програм в освітньому процесі закладів позашкільної освіти.

Методичний посібник адресовано педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти (керівникам гуртків, методистам), працівникам і слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти, викладачам закладів вищої освіти (викладачам педагогічних курсів, спецкурсів тощо), науковцям, аспірантам, студентам.

Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти: метод. посіб. / А.Е. Бойко, В.В. Вербицький, А.В. Корнієнко, О.В. Литовченко; за ред. В.В. Мачуського. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 223 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723075/>

Методика формування умінь протидії насильству у здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти

Хомич О.Л., Лаврентьєва І.В., Безрук К.О.

У методичному посібнику узагальнено теоретичні знання щодо проблематики, профілактики та протидії насильству серед шкільної молоді, окреслено вікові особливості старшокласників, міститься тренінговий курс з профілактики і протидії насильству.

Посібник є складовою навчально-методичного комплексу для шкільної молоді. Він спрямований на розвиток у дітей відповідного віку навичок профілактики і протидії насильству, а саме: ефективного спілкування, співпереживання, розв'язання конфліктів, протидії соціальному тискові, адвокації і захисту, самоусвідомлення і самооцінки, аналізу проблем і прийняття рішень, критичного мислення, самоконтролю, керування стресом, мотивації успіху і гартування волі.

Видання адресовано класним керівникам, психологам, соціальним педагогам закладів загальної середньої освіти, науково-педагогічним

працівникам, аспірантам і студентам педагогічних закладів вищої освіти та фахівцям соціальної роботи.

Хомич О.Л., Лаврентьєва І.В., Безрук К.О. Методика формування умінь протидії насильству у здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти : методичний посібник. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2020. 83 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723143/>

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання

Бевз Г.М., Петренко І.В., Гусєв А.І., Давидов В.І., Івачевська О.В., Малєєва Н.С., Цукур О.Г.

Викладені в практичному посібнику напрацювання розширюють уявлення про передумови, причини і наслідки соціальних конфліктів, а також про соціально-психологічні ресурси їх комунікативно-технологічного врегулювання. Розглядаються особливості застосування соціально-психологічних комунікативних технологій врегулювання соціальних конфліктів у різних сферах суспільної практики: у професійному й освітньому вимірах, онлайн-середовищі й сімейних стосунках. Представлено комплекс послідовних операцій спілкування (комунікативних алгоритмів) для забезпечення конструктивної міжособистісної комунікації в різних площинах соціальних відносин. Для прогнозування конфліктних ризиків запропоновано модель аналізу соціальних систем.

Упровадження висвітлених у практичному посібнику напрацювань сприятиме підвищенню рівня комунікативної компетентності суб'єктів спілкування, оптимізації комунікативної взаємодії в різних сегментах соціальної практики. Використання запропонованих інноваційних соціально-психологічних технологій врегулювання соціальних конфліктів сприятиме зниженню в суспільстві рівня психосоціальної напруженості.

Адресовано викладачам психологічних дисциплін закладів вищої освіти, науковцям і студентам, психологам, соціологам, соціальним працівникам, а також керівникам підприємств та громадських організацій. Може використовуватися в процесі підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, менеджерів, працівників соціальних служб.

Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання : практ. посіб. / Г.М. Бевз, І.В. Петренко, А.І. Гусєв, В.І. Давидов та ін. ; за ред. Г.М. Бевз. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. 144 с. URL: <https://bit.ly/3snoNzS>

Оптимізація групової взаємодії в малих групах

Горностай П.П., Чорна Л.Г., Коробанова О.Л., Плетка О.Т., Циганенко Г.В.

Посібник присвячено актуальним теоретичним і практичним проблемам взаємодії в малих групах, розв'язання яких сприятиме поліпшенню соціально-психологічного клімату в них, гармонізації стосунків між членами групи та успішному досягненню спільної мети діяльності. У посібнику зібрано теоретичний і практичний матеріал з оптимізації групової взаємодії в малих групах, наведено його теоретичне обґрунтування, здійснено аналіз різноманітних моделей групової взаємодії, розкрито її закономірності. Розроблено методи, методики, технології, які сприяють ефективному розв'язанню різноманітних проблем групової взаємодії. Приділено увагу практичній роботі з групами, що спрямована на оптимізацію групових процесів, покращення емоційного клімату, розвиток рольової структури, гендерної взаємодії, статусно-рольової комунікації та інших важливих складових групової взаємодії в малих групах.

Упровадження посібника сприятиме підвищенню професійної компетентності науковців і практиків, які досліджують проблему групової взаємодії, формуванню соціальних компетентностей у людей, з якими працюють психологи та педагоги.

Адресовано практичним психологам, педагогам і керівникам системи освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами малих груп і методами практичної роботи з ними.

Оптимізація групової взаємодії в малих групах: посібник / П.П. Горностай, Л.Г. Чорна, О.Л. Коробанова, О.Т. Плетка та ін.; за ред. П.П. Горностая. Київ: ІСПП НАПН України, 2020. (7,0 авт. арк.)

Медіапсихологічні ресурси подолання травми війни

Череповська Н.І., Дідик Н.Ф., Обухова Н.О.

Актуальність практичного посібника зумовлена збройним конфліктом на сході України та нагальною потребою в розширенні практичного інструментарію психологічної підтримки комбатантів, який би стимулював їх до розв'язання власних проблем і підвищував їхню соціальну адаптивність. Автори посібника висувують ідею ресурсності медіапсихології в процесі психологічного відновлення травмованих. Це широке застосування різноформатного медіаконтенту, а також використання різноманітних технологій: профілактики деструктивних інформаційних впливів медіа, психологічної просвіти, опосередкованої візуальним матеріалом, самовідновлення й підвищення соціальної адаптивності за допомогою методики «Медіаклуб». Особлива увага в роботі з подолання травми приділяється спеціальним формам організації груп як комбатантів, так і членів їхніх родин.

Упровадження матеріалів посібника сприятиме психологічній, ментальній підтримці комбатантів і членів їхніх родин, подоланню ними травми війни.

Адресовано психологам, військовим психологам, капеланам, офіцерам з морально-психологічного забезпечення, заступникам командирів з роботи з особовим складом, соціальним педагогам і працівникам, психологам-волонтерам.

Череповська Н.І., Дідик Н.Ф., Обухова Н.О. Медіапсихологічні ресурси подолання травми війни : практ. посіб. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 210 с. URL: <https://bit.ly/3dbsBOH>

Фільманаліз у роботі психолога

Чаплінська Ю.С.

У практичному посібнику представлено теоретичний аналіз можливостей ресурсної медіапсихології та висвітлено її основні напрями. Розроблено й описано дев'ять різних підходів до фільманалізу із значним доробком з практичних вправ для кожного з підходів. Створено два інноваційних формати проведення «Медіаклубних занять» зі школярами різного віку. Розроблено в різних психологічних парадигмах й описано чотири авторські методики як приклад можливості широкого застосування медіапсихологічних практик у різних психологічних контекстах. Актуальність видання пов'язана із запитом сучасної системи освіти щодо інноваційних методів і технологій реалізації в освітньому процесі гуманістичної парадигми, взаємозв'язку освіти, навчання, виховання і розвитку особистості.

Упровадження посібника сприятиме розвитку критичного та аналітичного мислення української молоді, її духовному та моральному становленню, зміцненню її колективістських навичок й оптимізації роботи в команді, профілактиці адиктивної поведінки підлітків, зокрема «булінгової», розвитку в учнів рефлексії, емпатії, толерантного ставлення до інших, не схожих на них людей.

Адресовано психологам, психотерапевтам, викладачам закладів вищої освіти, студентам, науковцям (психологам і педагогам), бізнес-тренерам, медіапедагогам, медіапсихологам, фахівцям у галузі освіти – вчителям, шкільним психологам.

Чаплінська Ю.С. Фільманаліз у роботі психолога : практ. посіб. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 96 с. URL: <https://bit.ly/3lHD8F8>

Медіа-арттерапія як засіб подолання наслідків і профілактики психотравми

Вознесенська О.Л.

У практичному посібнику висвітлено результати дослідження та впровадження в психолого-педагогічну практику медіаторчості. Здійснено аналіз теоретико-методологічного підґрунтя методу медіа-арттерапії і визначено сутнісні ознаки, особливості та механізми його дії. Виявлено тенденції трансформації визнаних методів допомоги особистості – кінотерапії та фототерапії – в умовах цифрової медіареальності і поєднання їх в медіа-арттерапію під впливом розвитку нових технологій. Проаналізовано

особливості сучасних мистецьких напрямів, а саме медіа-арту, і нові можливості використання їх у психокорекційних і психотерапевтичних заходах. Наведено приклади методик і технологій застосування медіа-арттерапії з метою профілактики та подолання наслідків психотравматизації в умовах соціальних трансформацій та гібридної війни.

Упровадження посібника сприятиме розвитку та застосуванню новітніх медіапсихологічних засобів допомоги особистості в роботі з медіатравматизацією.

Адресовано викладачам психології закладів вищої освіти, студентам, науковцям-психологам, фахівцям у галузі допомоги особистості – практичним психологам, соціальним працівникам тощо.

Вознесенська О.Л. Медіа-арттерапія як засіб подолання наслідків і профілактики психотравми : практ. посіб. Київ : ФОП «Назаренко Т. В.», 2020. 124 с. URL: <https://bit.ly/3lBBt3Q>

Негативні психологічні явища у політико-правовій сфері в умовах воєнного конфлікту: шляхи і засоби запобігання

Духневич В.М., Кочубейник О.М., Кравчук С.Л., Никоненко Л.В., Осадько О.Ю., Сіверс З.Ф.

У посібнику представлено результати дослідження взаємодії громадян і державних інститутів в умовах воєнного конфлікту, описано негативні психологічні явища, що її супроводжують. Розглянуто аномійні процеси в суспільстві як чинник порушення логіки політико-правової соціалізації особистості, процедури їх діагностики та засоби протидії розвитку аномії. Висвітлено питання соціального нігілізму та шляхів його подолання. Здійснено аналіз смислотворчих обмежень особистості в сприйнятті політико-правової інформації та методів їх вивчення, запропоновано шляхи розв'язання проблем політико-правової ідентифікації. Представлено технології, техніки розвитку та підтримання психологічної пружності особистості в політико-правовій сфері. Розроблено інструментарій для вивчення патерналістичних настановлень особистості.

Упровадження запропонованих у посібнику рекомендацій сприятиме гармонізації відносин між громадянами, владою і державними інституціями, забезпечуватиме усвідомлене залучення особистості до суспільно-перетворювальних процесів життєдіяльності

Адресовано викладачам психології закладів вищої освіти, студентам, науковцям, соціальним педагогам-практикам і вихователям, фахівцям у галузі правотворчої та правозастосувальної діяльності.

Негативні психологічні явища у політико-правовій сфері в умовах воєнного конфлікту: шляхи і засоби запобігання : практ. посіб. / В.М. Духневич, О.М. Кочубейник, С.Л. Кравчук, Л.В. Никоненко та ін. ; за ред. В.М. Духневича. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 214 с. URL: <https://bit.ly/3ra1Fna>

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Використання сервісів адаптивних хмаро орієнтованих систем у діяльності вчителя

**Барладим В.М., Берідзе К.С., Бруяка А.В., Горбаченко С.В.,
Коваленко В.В., Носенко Ю.Г., Мар'єнко М.В., Семеріков С.О.,
Шишкіна М.П.**

У методичному посібнику наведено теоретичні відомості з основ використання адаптивних хмаро орієнтованих систем у діяльності вчителя, що охоплюють поняттєвий апарат, критерії добору засобів і ресурсів, проектування структури середовища. Обґрунтовано методичні засади використання сервісів науково-навчальної хмари закладу освіти на базі MS Office 365, сервісів адаптивного управління контентом на базі загальнодоступної хмари (AWS, IBM Vox), підтримування процесів створення і використання електронних освітніх ресурсів (WPadV4), використання сервісів відкритої науки в адаптивних хмаро орієнтованих системах, використання хмарного сервісу CoCalc для організації спільної роботи над навчальними проектами та ін.

Результати дослідження сприятимуть підвищенню якості навчання та професійного розвитку вчителя загальноосвітньої школи, підвищенню якості засобів інформаційно-комунікаційних технологій, ефективності впровадження у навчальний процес адаптивних засобів і сервісів хмарних обчислень, ширшому використанню кращих зразків електронних освітніх ресурсів.

Для педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників, студентів і аспірантів педагогічних закладів вищої освіти.

Використання сервісів адаптивних хмаро орієнтованих систем у діяльності вчителя : метод. посіб. / В.М. Барладим, К.С. Берідзе, А.В. Бруяка, С.В. Горбаченко та ін. ; за ред. М.П. Шишкіної. Київ : Педагогічна думка, 2020. 148 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723149/>

Відкриті електронні науково-освітні системи у науково-дослідній діяльності

**Іванова С.М., Дем'яненко В.М., Дудко А.Ф., Кільченко А.В.,
Лабжинський Ю.А., Лупаренко Л.А., Новицька Т.Л., Новицький С.В.,
Спірін О.М., Ткаченко В.А., Шиненко М.А., Яськова Н.В., Яцишин А.В.**

У методичному посібнику висвітлено питання використання відкритих електронних науково-освітніх систем у науково-дослідній діяльності. Визначено основні напрями використання електронних систем відкритого доступу для підтримки науково-педагогічних досліджень. Представлено модель, виокремлено зміст, форми, методи і засоби використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників. Посібник містить теоретичні, методичні та практичні рекомендації для

опанування знань, розвитку умінь і навичок наукових і науково-педагогічних працівників у професійній діяльності.

Посібник може бути використаний у наукових установах і закладах вищої освіти, на курсах підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників, а також для підготовки аспірантів, докторантів у галузі знань «Освіта/Педагогіка» і всіма, хто цікавиться використанням інформаційно-комунікаційних технологій у науковій і науково-педагогічній діяльності.

Відкриті електронні науково-освітні системи у науково-дослідній діяльності : методичний посібник / С.М. Іванова, В.М. Дем'яненко, А.Ф. Дудко, А.В. Кільченко та ін. ; за ред. О.М. Спіріна. Київ : Педагогічна думка, 2020. 208 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/721991/>

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти

Радкевич В.О., Бородієнко О.В., Пуховська Л.П., Самойленко О.А., Радкевич О.П., Базелюк Н.В.

У практичному посібнику представлено результати наукового аналізу сучасного стану та перспектив розвитку проектної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти України; висвітлено український та зарубіжний досвід організації проектної діяльності у закладах професійної освіти; схарактеризовано її організаційно-ресурсне забезпечення; представлено практичні інструменти здійснення ефективної проектної діяльності на рівні закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Для розробників державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, працівників науково-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти МОН України й підрозділів Державної служби зайнятості України, викладачів і студентів закладів вищої освіти, науковців, аспірантів, докторантів.

Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти : практичний посібник / В.О. Радкевич, О.В. Бородієнко, Л.П. Пуховська, О.А. Самойленко та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 236 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724024/>

Методичні основи стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах

Каленський А.А., Лузан П.Г., Пашенко Т.М., Ваніна Н.М., Колісник Н.С., Мося І.А., Кравець С.Г., Пятничук Т.В., Прохорчук П.С.

У виданні розкрито методичні основи стандартизації компетентісно орієнтованої підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах. Виокремлено структуру стандартизації підготовки молодших спеціалістів у

коледжах і технікумах, розглянуто методики розроблення стандартів фахової передвищої освіти та освітньо-професійних програм підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах, а також методики і технології розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації такої підготовки.

Для науковців, розробників державної політики в галузі освіти, педагогічних працівників закладів професійної та фахової передвищої освіти, спеціалістів системи післядипломної педагогічної освіти, управлінців, роботодавців, студентів.

Методичні основи стандартизації підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах : методичний посібник / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Т.М. Пащенко, Н.М. Ваніна та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722244/>

**Методичні основи професійного навчання кваліфікованих робітників
Кручек В.А., Кошук О.Б., Кравець С.Г., Майборода Л.А.,
Пятничук Т.В., Голуб І.І., Самойленко Н.Ю., Однорог Г.В.**

У методичному посібнику висвітлено основні аспекти професійного навчання кваліфікованих робітників: обґрунтовано цілі, запропоновано критерії відбору й структурування змісту, представлено опис форм, методів і прийомів навчання. У структурі посібника містяться розділи, присвячені інноваційним педагогічним технологіям, що можуть бути успішно реалізовані у процесі підготовки кваліфікованих робітників; методам контролю навчальних досягнень учнів ЗП(ПТ)О; застосуванню елементів дистанційного навчання. Подано загальну інформацію щодо навчально-методичного забезпечення планування професійного навчання кваліфікованих робітників.

Адресовано керівникам і педагогам професійної освіти, аспірантам і докторантам, методистам навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти.

Методичні основи професійного навчання кваліфікованих робітників : методичний посібник / В.А. Кручек, О.Б. Кошук, С.Г. Кравець, Л.А. Майборода та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 325 с.

Розроблення та використання мережевих навчально-методичних комплексів для підготовки кваліфікованих робітників

**Гуржій А.М., Пригодій М.А., Липська Л.В., Кононенко А.Г.,
Зуєва А.Б., Криворот Т.Г., Гуменний О.Д., Гуменна Л.С.**

У посібнику проаналізовано особливості розроблення та використання мережевих навчально-методичних комплексів, наведено творчі завдання й контрольні питання для обговорення й самоперевірки.

Для викладачів, майстрів виробничого навчання професійних (професійно-технічних) закладів освіти, наукових працівників, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться проблемами розроблення й використання мережевих навчально-методичних комплексів.

Розроблення та використання мережевих навчально-методичних комплексів для підготовки кваліфікованих робітників : навчально-методичний посібник / А.М. Гуржій, М.А. Пригодій, Л.В. Липська, А.Г. Кононенко та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 238 с.

**Український науково-методичний центр
практичної психології і соціальної роботи**

**Алгоритми діяльності працівників психологічної служби
Боднар Л.І., Вашкеба Ю.М., Дєдов О.А., Заслонкіна О.П.,
Паламарчук А.Г., Романовська Д.Д., Твардовська О.І., Торопій Г.С.**

Представлені у методичному посібнику алгоритми діяльності психологічної служби можуть бути застосовані практичними психологами в процесі професійної діяльності. Методичний посібник підготовлено за матеріалами психологічної служби Чернівецької області.

Упровадження алгоритмів у діяльність працівників психологічної служби сприятиме стандартизації процесу надання допомоги учасникам освітнього процесу, зменшать ймовірність похибок чи помилок і можуть бути основою для створення протоколів..

Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : методичний посібник. Т. 2 / за ред. В.Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2020. 106 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723133/>

Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження)

**Байдик В.В., Бондарук Ю.С., Гопкало Ю.П., Гніда Т.Б.,
Корнієнко І.О., Лунченко Н.В., Луценко Ю.А., Мороз Р.А., Ткачук І.І.**

У практичному посібнику висвітлено широке коло питань, пов'язаних з організацією та здійсненням працівниками психологічної служби групової роботи з метою допомоги дітям і сім'ям, які зазнали травматичного досвіду внаслідок військових дій. Представлено три авторські корекційні програми: корекційно-розвивальних ігрових занять для молодших школярів, які отримали травматичний досвід; психокорекції емоційних переживань підлітків, які зазнали травматичного досвіду «Літній інтенсив»; соціально-психологічних тренінгів для відновлення психічних та фізичних ресурсів працівників психологічної служби.

Посібник рекомендовано для практичних психологів, соціальних педагогів, соціальних працівників, студентів відповідних спеціальностей.

Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) : практичний посібник / В.В. Байдик, Ю.С. Бондарук, Ю.П. Гопкало, Т.Б. Гніда та ін. ; за ред. В.Г. Панка, І.І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723324/>

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Інститут педагогіки НАПН України

Вивчення величин на уроках математики в початковій школі на засадах компетентнісного підходу

Листопад Н.П.

У методичних рекомендаціях висвітлено систему компетентнісно орієнтованих завдань для забезпечення дидактико-методичного супроводу процесу вивчення величин молодшими школярами; настанови щодо її реалізації у навчальному процесі.

Листопад Н.П. Вивчення величин на уроках математики в початковій школі на засадах компетентнісного підходу : методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 72 с. URL: <https://bit.ly/3rciBcA>

УРОКИ PISA-2018

Васильєва Д.В., Головка М.В., Жук Ю.О., Козленко О.Г., Ляшенко О.І., Науменко С.О., Новосьолова В.І.

Міжнародне дослідження якості освіти PISA розглядається як інструмент, що дає можливість кожній країні-учасниці з'ясувати переваги і недоліки національної системи освіти та на основі цих результатів виробити напрями підвищення ефективності її функціонування, а також оцінити під час проведення наступних досліджень правильність прийнятих управлінських рішень.

У методичних рекомендаціях здійснено аналіз одержаних українськими учнями результатів, обґрунтовано можливість інтерпретації результатів PISA-2018 як показника стану загальної середньої освіти в Україні та їх використання в умовах розбудови нової української школи, окреслено шляхи поліпшення якості української освіти, ураховуючи досвід інших країн.

Видання адресоване широкому колу освітян й громадськості, зацікавленій у питаннях розвитку вітчизняної освіти.

УРОКИ PISA-2018 : методичні рекомендації / Д.В. Васильєва, М.В. Головка, Ю.О. Жук, О.Г. Козленко та ін. Київ : Педагогічна думка, 2020. 96 с. URL: <https://bit.ly/2NFzKOf>

Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ»

Андрусенко І.В.

У методичних рекомендаціях представлено систему компетентнісно орієнтованих завдань екологічного змісту для формування екологічної грамотності молодших школярів у навчанні інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Матеріали спрямовані на підвищення якості екологічної компетентності учнів початкової школи з урахуванням сучасних тенденцій формування екологічних умінь.

Андрусенко І. В. Формування екологічної грамотності молодших школярів в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» : методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 75 с. URL: <https://bit.ly/3IH2ouQ>

Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання

Вашуленко О.В.

У методичних рекомендаціях запропоновано дидактико-методичний супровід формування у молодших школярів умінь створювати зв'язні висловлювання за змістом прочитаного. Матеріали можуть бути використані в освітньому процесі початкової ланки закладів загальної середньої освіти з метою підвищення ефективності організації навчально-мовленнєвої діяльності на уроках літературного читання, а також в освітньому процесі педагогічних закладів вищої освіти з метою вдосконалення змісту методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи та в закладах післядипломної педагогічної освіти з метою підвищення кваліфікації учителів.

Вашуленко О.В. Формування у молодших школярів умінь створювати власні висловлювання на уроках літературного читання : методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 71 с. URL: <https://bit.ly/3caC9d8>

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Психологічні технології взаємодії суб'єктів освітнього простору

За ред. С.Д. Максименка

Методичні рекомендації «Психологічні технології взаємодії суб'єктів освітнього простору» є актуальною відповіддю психологічної науки на запити практики у створенні інноваційних організаційних форм освітнього процесу, що презентують новий предметний зміст і характер взаємодії суб'єктів освітнього простору. Основне спрямування методичних рекомендацій – задоволення запитів учителів і практичних психологів сфери освіти у психологічній інформації та їх зорієнтування у способах застосування психологічних знань для забезпечення взаємодії учасників освітнього простору у різних системах: учень-учень, педагог-учень, батьки-учень, педагог-група, учень-група тощо.

У методичних рекомендаціях розглядаються умови та чинники забезпечення психічного здоров'я і попередження розвитку неврозів у школярів; представлено психологічні складові деструктивної взаємодії, розглядаються явища залякування та цькування; описуються психологічні чинники розвитку розладів харчової поведінки та кіберзалежності в учнівської молоді. Означені проблеми розглядаються в контексті завдань навчального процесу та умов розвитку особистості в освітньому просторі. Упровадження методичних рекомендацій сприятиме розширенню можливостей психологічного супроводу взаємодії учасників освітнього простору в різних системах, оптимізації і

гармонізації особистісного розвитку суб'єктів діяльності (навчальної, пізнавальної, спілкування, дослідницької, трудової та ін.), становленню їх соціально значущих якостей.

Методичні рекомендації адресовані практичним психологам, учителям, студентам, керівникам шкіл.

Психологічні технології взаємодії суб'єктів освітнього простору : методичні рекомендації / за ред. С.Д. Максименка. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 48 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723087>

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Механізми забезпечення якості педагогічної освіти в Австралії, Великій Британії, США

Авшенюк Н.М., Кобюк Ю.М., Огієнко О.І.

У методичних рекомендаціях визначено провідні принципи; розкрито й охарактеризовано механізми й інструменти (встановлення критеріїв відбору та процедур залучення до університетів свідомих абітурієнтів; диверсифікація шляхів отримання педагогічної кваліфікації; встановлення стандартних вимог до різних педагогічних професій; імплементація освітніх стандартів; запровадження процедур інституційної й програмної акредитації ЗВО тощо) гарантування якості професійної підготовки педагогічних працівників країн, обраних для дослідження; вивчено пріоритетні завдання щодо забезпечення якості педагогічної освіти та шляхів їх вирішення в Австралії, Великій Британії, США; окреслено стратегічні напрями державної освітньої політики з урегулювання основних чинників, що впливають на зміцнення якості професійної підготовки вчителів. Подано рекомендації щодо використання конструктивних ідей забезпечення якості вищої педагогічної освіти в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Упровадження методичних рекомендацій сприятиме гармонійному поєднанню локального і глобального компонентів у вітчизняній освітній політиці щодо забезпечення якості педагогічної освіти у контексті інтеграції до європейського й світового освітнього простору; осмисленню зарубіжного досвіду й увиразненню його значення для розвитку педагогічної освіти у глобальному просторі.

Методичні рекомендації адресовано викладачам і студентам вищих, фахових передвищих закладів освіти, закладів безперервної педагогічної освіти для використання у процесі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців педагогічного профілю за галуззю 01 «Освіта/Педагогіка».

Авшенюк Н.М., Кобюк Ю.М., Огієнко О.І. Механізми забезпечення якості педагогічної освіти в Австралії, Великій Британії, США : методичні рекомендації. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. (3,0 авт. арк.)

Особливості забезпечення якості підготовки вчителів в Австрії і Німеччині

Дяченко Л.М., Марусинець М.М.

У методичних рекомендаціях розкрито актуальні проблеми професійної підготовки вчителів в Австрії та Німеччині; проаналізовано австрійський і німецький досвід створення системи забезпечення якості вищої педагогічної освіти; з'ясовано її структурно-організаційні основи; охарактеризовано шляхи підвищення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти Австрії та Німеччини та порядок проведення акредитації освітніх програм; виявлено роль стандартів професійної підготовки вчителів у створенні конструктивних механізмів управління процесом підвищення якості педагогічної освіти у досліджуваних країнах. На підставі порівняльного аналізу розроблено рекомендації щодо можливостей використання конструктивних ідей австралійського досвіду у забезпеченні якості підготовки вчительських кадрів в Україні.

Упровадження методичних рекомендацій сприятиме актуалізації проблем професійної підготовки педагогічних працівників в Україні, усвідомленню потреби розвитку вітчизняної системи забезпечення якості вищої педагогічної освіти та вдосконалення системи професійного розвитку педагогів з урахуванням конструктивних ідей австрійського та німецького досвіду.

Методичні рекомендації адресовано викладачам і студентам вищих, фахових передвищих закладів освіти, закладів безперервної педагогічної освіти для використання у процесі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців педагогічного профілю за галуззю знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Дяченко Л.М., Марусинець М.М. Особливості забезпечення якості підготовки вчителів в Австрії і Німеччині : методичні рекомендації. Київ : ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. (3,0 авт. арк.)

Професійна підготовка вчителів старшої школи у зарубіжних країнах: методичні рекомендації до дистанційного курсу

Годлевська К.В., Котун К.В.

У методичних рекомендаціях висвітлено теоретичні засади професійної підготовки вчителів старшої школи в зарубіжних країнах. З'ясовано особливості організації, змісту, форм і методів професійної підготовки вчителів старшої школи в зарубіжних країнах та виявлено її перспективні напрями розвитку. Показано, що педагогічна практика (загальна, спеціальна, індивідуальна) посідає суттєве місце у професійній підготовці вчителів старшої школи в зарубіжних країнах. Встановлено перспективні напрями розвитку професійної підготовки вчителів старшої школи в зарубіжних країнах. Окреслено можливості творчого використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду в системі педагогічної освіти України на законодавчому, організаційно-педагогічному і змістовно-процесуальному рівнях.

Упровадження методичних рекомендацій сприятиме актуалізації проблеми професійної підготовки вчителів старшої школи в Україні й

усвідомленню потреби розроблення рекомендацій щодо покращення стану вітчизняної безперервної педагогічної освіти, зокрема вдосконалення системи професійного розвитку педагогів, з урахуванням конструктивних ідей зарубіжного досвіду.

Методичні рекомендації адресовано викладачам і студентам вищих, фахових передвищих закладів освіти, закладів безперервної педагогічної освіти для використання у процесі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців педагогічного профілю за галуззю знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Годлевська К.В., Котун К.В. Професійна підготовка вчителів старшої школи у зарубіжних країнах : методичні рекомендації до дистанційного курсу. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. (2,0 авт. арк.)

Інститут проблем виховання НАПН України

Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців молодшого шкільного віку

Бойко А.Е.

Методичні рекомендації висвітлюють важливі аспекти формування у молодших школярів іншомовної компетентності. Наголошується на важливості вивчення іноземної мови у молодшому шкільному віці, що спрямовано на формування позитивного ставлення до предмета та мотивування до оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування. Розроблено зміст, форми, методи роботи з молодшими школярами в закладах позашкільної освіти, що формують здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховують ціннісне ставлення до держави та культури, пошанування гідності – своєї та інших людей.

Методичні рекомендації адресовані педагогам закладів позашкільної освіти, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, аспірантам, магістрантам, студентам, усім, хто цікавиться проблемою навчання іноземних мов (англійської) молодших школярів.

Бойко А.Е. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців молодшого шкільного віку : методичні рекомендації. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 102 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723072/>

Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку

Корнієнко А.В.

До методичних рекомендацій увійшли навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку та тренінг для вихованців підліткового віку. Методичні рекомендації забезпечуватимуть реалізацію навчальних програм в освітньому процесі закладів позашкільної освіти з метою ефективного формування ціннісних орієнтацій у вихованців підліткового віку.

Методичні рекомендації адресовано науковим і практичним працівникам системи освіти, педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти, аспірантам, студентам.

Корнієнко А.В. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку : методичні рекомендації. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 112 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722864/>

Зміст і технології позашкільної освіти для старшокласників Литовченко О.В.

Методичні рекомендації розроблено з метою запровадження актуального змісту і технологій позашкільної освіти, орієнтованих на старшокласників. Наведено характеристику та приклади змісту позашкільної освіти для старшокласників. Висвітлено сучасні соціально-педагогічні технології, зокрема технології соціальної профілактики, тренінгові технології, технології з використанням потенціалу театрального мистецтва та інші; презентовано специфіку інклюзивної освіти у позашкільлі. Розміщено програму соціально-педагогічного тренінгу для старшокласників «Соціальне становлення людини: свідомий вибір цінностей та пріоритетів».

Методичні рекомендації адресовано науковим і практичним працівникам системи освіти, педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти, аспірантам, студентам.

Литовченко О.В. Зміст і технології позашкільної освіти для старшокласників : методичні рекомендації. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 104 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722881/>

Впровадження сучасного змісту позашкільної освіти: підготовка педагогів

Вербицький В.В., Корнієнко А.В. Мачуський В.В.

До методичних рекомендацій увійшли матеріали з досвіду роботи кафедри методики позакласної та позашкільної роботи Національного еколого-натуралістичного центру МОН України. Практичну цінність становлять матеріали щодо методичної роботи з педагогічними кадрами, системи роботи з молодими педагогами.

Методичні рекомендації дозволять більш ефективно планувати та здійснювати роботу щодо підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти.

Методичні рекомендації адресовано науковим і практичним працівникам системи освіти, працівникам інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогічним працівникам закладів позашкільної освіти, аспірантам, студентам.

Вербицький В.В., Корнієнко А.В. Мачуський В.В. Впровадження сучасного змісту позашкільної освіти: підготовка педагогів : методичні рекомендації. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 144 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723076/>

Школа без насильства: практикум для учнів
Хомич О.Л., Лаврентьєва І.В., Безрук К.О.

Практикум є складовою навчально-методичного комплекту для шкільної молоді з профілактики та протидії насильства.

Практикум для учнів спрямований на розвиток у дітей відповідного віку навичок профілактики і протидії насильству, а саме: ефективного спілкування, співпереживання, розв'язання конфліктів, протидії соціальному тискові, адвокації і захисту, самоусвідомлення і самооцінки, аналізу проблем і прийняття рішень, критичного мислення, самоконтролю, керування стресом, мотивації успіху і гартування волі. Практикум містить навчальні завдання для організації різних форм роботи на уроках-тренінгах.

Видання адресовано учням, класним керівникам, психологам, соціальним педагогам закладів загальної середньої освіти, науково-педагогічним працівникам, аспірантам і студентам педагогічних закладів вищої освіти та фахівцям соціальної роботи.

Хомич О.Л., Лаврентьєва І.В., Безрук К.О. Школа без насильства : практикум для учнів. Київ : Інститут проблем виховання, 2020. 78 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723144/>

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Особливості мотиваційної компетентності дошкільників із порушеннями когнітивного розвитку

Бужинецька К.Б.

У методичних рекомендаціях висвітлено проблеми шкільної неуспішності в теорії і практиці навчання; варіативні форми організації освітнього процесу; психолого-педагогічні особливості та завдання корекційно-розвивального навчання; технологію системи корекційно-розвивального навчання школярів із порушеннями когнітивного розвитку.

Методичні рекомендації адресовані вихователям, корекційним педагогам, практичним психологам різних типів навчальних закладів, які відвідують діти із затримкою психічного розвитку, науково-педагогічним працівникам, студентам закладів вищої освіти, усім, кого цікавить різнобічність феномену корекційно-розвивального навчання.

Бужинецька К.Б. Особливості мотиваційної компетентності дошкільників із порушеннями когнітивного розвитку : методичні рекомендації. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020.(1,0 авт. арк).

Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху
Литовченко С.В., Таранченко О.М., Федоренко О.Ф., Шевченко В.М.,
Жук В.В., Литвинова В.В.

Методичні рекомендації висвітлюють педагогічні підходи до ефективного технологічного забезпечення спеціального та інклюзивного навчання дітей з порушеннями слуху, організації освітнього середовища та специфічні прийоми, що уможливають забезпечення навчальних потреб таких учнів.

Наведено етапність, алгоритмізацію планування освітнього процесу, вибудовування ефективного викладання, добору стратегій і тактик в організації навчальної діяльності учнів з порушеннями слуху, застосування диференціації навчання та належних адаптацій, забезпечення ефективної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу (фахівцями ІРЦ, батьками та ін.). Запропоновано інноваційні дієві інструменти оцінювання учнів з порушеннями слуху, що сприяють індивідуальному прогресу учнів та плануванню освітнього процесу.

Адресовано педагогам спеціальних закладів загальної середньої освіти та закладів з інклюзивним навчанням, фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів.

Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху : методичні рекомендації / С.В Литовченко, О.М. Таранченко, О.Ф. Федоренко та ін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (13,0 авт. арк.)

Асистент вчителя в закладі загальної середньої освіти
Вісковатова Т.П., Ярмола Н.А.

У методичних рекомендаціях представлено особливості роботи асистента вчителя в класі закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Здійснено теоретичне обґрунтування та окреслено нормативно-правове, організаційне і дидактико-методичне забезпечення змісту його діяльності, зокрема розроблено алгоритм адаптації та модифікації програмового матеріалу провідних освітніх галузей з урахуванням стану пізнавального розвитку дитини.

Посібник адресовано асистентам учителя, педагогам закладів загальної середньої освіти, методичним працівникам, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, студентам педагогічних університетів, працівникам соціальних служб, батькам дітей з особливими освітніми потребами.

Вісковатова Т.П., Ярмола Н.А. Асистент вчителя в закладі загальної середньої освіти : методичні рекомендації. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (9,0 авт. арк.)

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Менеджмент соціальних конфліктів

Петренко І.В., Івачевська О.В., Малєєва Н.С., Цукур О.Г.

Методичні рекомендації присвячено актуальним питанням управління соціальними конфліктами. Розглянуто весь спектр управлінських впливів на соціальний конфлікт – від покрокового аналізу, діагностики, прогнозування його наслідків до конструктивного завершення та профілактики. Представлено сучасні засоби конфлікт-менеджменту, висвітлено комплекс соціально-психологічних прийомів оптимізації комунікативних процесів. Розкрито роль посередництва в урегулюванні соціальних конфліктів. Викладено практичні рекомендації щодо застосування ефективних поведінкових стратегій управління комунікативною взаємодією.

Упровадження висвітлених у методичних рекомендаціях напрацювань щодо використання позитивного потенціалу наявних соціальних суперечностей сприятиме ефективному застосуванню відповідних управлінських впливів у різноманітних сферах суспільного функціонування: державному управлінні, професійній діяльності, освіті, сімейних стосунках, мережевій комунікації тощо.

Адресовано науковцям, викладачам, студентам, психологам-практикам, працівникам соціальних служб, управлінцям, громадським організаціям та широкому колу зацікавлених цією проблематикою читачів.

Менеджмент соціальних конфліктів: методичні рекомендації / І.В. Петренко, О.В. Івачевська, Н.С. Малєєва, О.Г. Цукур; за ред. І.В. Петренко. Київ: ІСПП НАПН України, 2020. 77 с. URL: <https://bit.ly/3sdtZGK>

Інститут вищої освіти НАПН України

Оцінювання ефективності діяльності університетів України у контексті метрик Європейської асоціації університетів

Власова І., Паламарчук О.

У методичних рекомендаціях визначено та обґрунтовано підходи і показники щодо оцінювання ефективності освітньої, дослідницької, організаційної та фінансової/економічної діяльності закладів вищої освіти України. Представлено приклади кращих вітчизняних і зарубіжних практик.

Методичні рекомендації сприятимуть практиці розвитку адекватних механізмів оцінювання ефективності діяльності закладів вищої освіти України.

Власова І., Паламарчук О. Рекомендації щодо оцінювання ефективності діяльності університетів України (національний, секторальний та інституційний рівні): методичні рекомендації. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. (2 авт. арк.)

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

Методика використання комп'ютерного моделювання для формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів

Гриб'юк О.О., Дементієвська Н.П., Литвинова С.Г., Слободяник О.В., Соколюк О.М., Пінчук О.П.

Методичні рекомендації присвячено висвітленню теоретичних і методичних засад використання комп'ютерного моделювання для формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів у закладах загальної середньої освіти. Авторами обґрунтовано теоретичні й методичні аспекти використання комп'ютерного моделювання для організації і проведення практичних, лабораторних робіт, формування індивідуальної траєкторії розвитку учнів на природничо-математичних предметах. Приділено увагу побудові стратегії використання комп'ютерних моделей та розробленню припущень/гіпотез. Надано рекомендації щодо організації дистанційної підтримки освітнього процесу під час довготривалих карантинів з використанням комп'ютерного моделювання, здійснено добір систем комп'ютерного моделювання та сервісів для формування компетентностей учнів.

Адресовано науковцям, викладачам, учителям закладів загальної середньої освіти, студентам педагогічних закладів вищої освіти, слухачам курсів закладів післядипломної педагогічної освіти, фахівцям, діяльність яких пов'язана з упровадження ІКТ в освітній процес.

Методика використання комп'ютерного моделювання для формування компетентностей учнів з природничо-математичних предметів : методичні рекомендації / С.Г. Литвинова, Н.П. Дементієвська, О.В. Слободяник, О.М. Соколюк та ін. ; за наук. ред. С.Г. Литвинової. Київ : Педагогічна думка, 2020. 73 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722872/>

Використання електронних науково-освітніх систем у підготовці та підвищенні кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників

Іванова С.М., Яцишин А.В., Лупаренко Л.А., Дудко А.Ф., Новицька Т.Л., Кільченко А.В., Яськова Н.С., Новицький С.В., Лабжинський Ю.А.

Видання містить рекомендації щодо розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників з використанням відкритих електронних науково-освітніх систем для ефективної організації та підтримки науково-дослідної діяльності. Подано пояснювальну записку, календарно-тематичне планування та навчальні матеріали з питань використання наукових електронних бібліотек, електронних відкритих журнальних систем, бібліометричних і наукометричних баз даних, електронних

соціальних мереж, статистичних методів оцінювання якості тестів, цифрових ідентифікаторів вчених, систем перевірки на наявність плагіату.

Представлені методичні напрацювання можуть бути використані у перепідготовці та підвищенні кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників; у підготовці аспірантів, докторантів у галузі знань «Освіта/Педагогіка» та студентів-магістрів педагогічних спеціальностей.

Використання електронних науково-освітніх систем у підготовці та підвищенні кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників : методичні рекомендації / С.М. Іванова, А.В. Яцишин, А.Ф. Дудко., Т.Л. Новицька та ін. Київ : Педагогічна думка, 2020. 113 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722956/>

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Стандартизація професійної підготовки молодших спеціалістів аграрної, будівельної та машинобудівної галузей

Лузан П.Г., Пащенко Т.М., Ваніна Н.М., Колісник Н.В., Мося І.А.

У методичних рекомендаціях представлено покрокову технологію створення освітньо-професійної програми, викладено методику розроблення навчального плану, показано особливості розроблення освітніх програм і навчальних планів підготовки молодших спеціалістів для аграрної, будівельної та машинобудівної галузей, охарактеризовано технологію тестового контролю успішності навчання майбутніх молодших спеціалістів.

Видання адресоване викладачам закладів фахової передвищої освіти.

Стандартизація професійної підготовки молодших спеціалістів аграрної, будівельної та машинобудівної галузей : методичні рекомендації / П.Г. Лузан, Т.М. Пащенко, Н.М. Ваніна, Н.В. Колісник та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 202 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/722245/>

Інститут обдарованої дитини НАПН України

Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею

Бельська Н.А., Мельник М.Ю., Новгородська М.М.

У методичних рекомендаціях подано профорієнтаційно-діагностичну тестову систему «Інтереси та здібності», що спрямована на двостороннє дослідження особистості: мотиваційної структури (професійних інтересів, схильностей) та структури задатків і здібностей. Це дає змогу здійснювати математично обґрунтоване прогнозування навчальної та професійної успішності особистості в різних сферах діяльності. Діагностичні методики стандартизовані. Нормативні дані сформовано на українській виборці. Тестова система рекомендована для розв'язання проблеми професійної орієнтації та кар'єрного консультування обдарованих учнів ліцею.

Методичні рекомендації адресовано педагогам, психологам, працівникам освітніх закладів, які працюють з обдарованими дітьми й учнівською молоддю, а також науковим працівникам, аспірантам, викладачам психолого-педагогічних дисциплін.

Бельська Н.А., Мельник М.Ю., Новгородська М.М. Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичні рекомендації. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 36 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723037/>

НАВЧАЛЬНА ПРОДУКЦІЯ

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Інститут педагогіки НАПН України

Всесвітня спадщина ЮНЕСКО

Назаренко Т.Г., Нехомяж О.С.

Навчальна програма спрямована на формування виховного потенціалу, почуття патріотизму та екологічної культури шляхом вивчення унікальних вітчизняних природних та історичних об'єктів, що входять до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» (лист МОН України від 27 червня 2018 р. № 22.1/12-Г-436).

Назаренко Т.Г., Нехомяж О.С. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО : навчальна програма. Київ : Педагогічна думка, 2020. 15 с. URL: <https://bit.ly/3scUqfE>

Географія економічних систем світу

Назаренко Т.Г.

Курс за вибором «Географія економічних систем світу» (10 кл.) розраховано на формування в учнів економічної культури, світоглядного розуміння світових суспільно-економічних процесів, розвиток оціночних умінь щодо соціально-економічних, суспільно-політичних та екологічних подій у державах, регіонах і в світі у цілому.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» (лист МОН України від 27 червня 2018 р. № 22.1/12-Г-436).

Назаренко Т.Г. Географія економічних систем світу : навчальна програма. Київ : Педагогічна думка, 2020. 11 с. URL: <https://bit.ly/2OWPltw>

Економіка використання водних ресурсів

Яценко В.С.

Курс за вибором «Економіка використання водних ресурсів» (10 кл.) призначено для формування екологічної культури, навичок раціонального використання і охорони водних ресурсів України. Сприятиме створенню умов, коли учні досягають максимальних результатів у навчанні та набувають навичок, потрібних їм у реальному житті.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» (лист МОН України від 25 липня 2019 р. № 22.1/12-Г-740).

Яценко В.С. Економіка використання водних ресурсів : навчальна програма. Київ : Педагогічна думка, 2020. 23 с. URL: <https://bit.ly/31azt98>

Навчальні програми курсів за вибором з біології для 10-11 класів Коршевніук Т.В., Матяш Н.Ю., Козленко О.Г., Рибалко Л.М.

Збірник містить чотири навчальні програми курсів за вибором: «Здоров'я і безпека життя людини. 10-11 класи», «Біологічні системи. 10-11 класи», «Моделювання в біології. 10-11 класи», «Екологічна безпека і сталий розвиток. 10 клас».

Навчальні програми призначено для реалізації варіативного складника профільної середньої біологічної освіти на основі компетентнісного підходу. Програми подано в табличній формі, що містить дві частини: очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів і зміст навчального матеріалу, необхідний для їх досягнення. У частині «Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності» подано змістове наповнення компонентів предметної біологічної компетентності й елементів ключових компетентностей.

Упровадження навчальних програм курсів за вибором сприятиме збагаченню навчального і соціального досвіду учнів, розвитку позитивної мотивації до вивчення біології як потенційної сфери своєї професійної діяльності, вдосконаленню наскрізних умінь і компетентностей старшокласників, їх професійному та особистісному самовизначенню.

Навчальні програми «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 8 січня 2020 р. № 22.1/12-Г-20).

Адресовані вчителям біології та екології, старшокласникам, можуть бути корисними для студентів педагогічних закладів вищої освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Коршевніук Т.В., Матяш Н.Ю., Козленко О.Г., Рибалко Л.М. Навчальні програми курсів за вибором з біології для 10-11 класів : навчальні програми. Київ : Педагогічна думка, 2020. 36 с. URL: <https://bit.ly/3rfOIZ4>

Навчальні програми курсів за вибором з хімії для 10-11 класів Величко Л.П., Вороненко Т.І., Нетрибійчук О.С.

Збірник містить чотири навчальні програми курсів за вибором: «Органічні речовини. 11 клас», «Біоорганічна хімія. 11 клас», «Розв'язування задач з хімії. 10-11 класи», «Сучасні технології та матеріали. 11 клас».

Програми реалізують варіативний складник змісту освіти, спрямований на задоволення індивідуальних освітніх потреб учнів старшої школи, розвиток їхніх природничо-наукової та предметної хімічної компетентностей.

Упровадження навчальних програм курсів за вибором сприятиме посиленню мотивації учнів до вибору хімії як підґрунтя майбутньої сфери діяльності, збагаченню їхнього навчального досвіду, вдосконаленню компетентностей старшокласників, підготовці до ЗНО з хімії.

Навчальні програми «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 12 листопада 2019 р. № 221/12-Г-1058).

Адресовані вчителям хімії, старшокласникам, можуть бути корисними для студентів педагогічних закладів вищої освіти, слухачів курсів підвищення кваліфікації у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Величко Л.П., Вороненко Т.І., Нетрибійчук О.С. Навчальні програми курсів за вибором з хімії для 10-11 класів: навчальні програми. Київ: Педагогічна думка, 2020. 17 с. URL: <https://bit.ly/3lGzvPE>

Основи управління виробничим колективом

Ковчин Н.А.

Курс за вибором «Основи управління виробничим колективом» розраховано на вивчення закономірностей формування та функціонування колективу, ознайомлення зі стилями управління, визначенням психологічної сумісності працівників у колективі, що дає можливість попередження та запобігання конфліктів.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ІМЗО від 25 липня 2019 р. № 22.1/12-Г-740).

Ковчин Н.А. Основи управління виробничим колективом: навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2020. 19 с. URL: <https://bit.ly/316df8a>

Політична географія

Топузов О.М., Назаренко Т.Г.

Курс за вибором «Політична географія світу» розраховано на формування наукового уявлення щодо просторової організації політичного життя суспільства та територіальних співвідношень політичних сил на різних структурних рівнях.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 27 червня 2018 р. № 22.1/12-Г-435).

Упровадження навчальної програми сприятиме розвитку світогляду майбутніх кваліфікованих фахівців з міжнародних відносин, електоральної географії, волонтерів толерантності тощо.

Топузов О.М., Назаренко Т.Г. Політична географія: навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2020. 14 с. URL: <http://undip.org.ua/upload/iblock/7c3/politychna-geografiya.pdf>

Прикладна економіка

Назаренко Т.Г.

Курс за вибором «Прикладна економіка» розраховано на формування в учнів предметної економічної компетентності, у змісті якої передбачено фінансову грамотність та підприємливість, вільне володіння економічною термінологією для комунікацій у суспільстві.

Навчальну програму «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 26 червня 2018 р. № 22.1/12-Г-427).

Назаренко Т.Г. Прикладна економіка: навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2020. 12 с. URL: <https://bit.ly/2Pj0chj>

Проектування виробів в етностилі

Мачача Т.С.

Навчальна програма інтегрованого курсу за вибором технологічного профілю навчання «Проектування виробів в етностилі» призначена для розвитку освітнього досвіду учнів у відтворенні і творенні духовно-матеріальної культури українського народу; формування ключових і предметної проектно-технологічної компетентностей; оволодіння алгоритмом організації сучасного виробництва в навчальних умовах; реалізації творчої, інноваційної і підприємницької діяльності в соціально-комунікативній взаємодії з іншими; задоволення пізнавальних інтересів та освітніх потреб; свідомого професійного самовизначення.

Мачача Т.С. Проектування виробів в етностилі: навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2020. 24 с. URL: <https://bit.ly/314kYns>

Технології сучасного виробництва

Туташинський В.І.

Навчальна програма «Технології сучасного виробництва» є складовою навчально-методичного забезпечення профільної технологічної освіти учнів закладів загальної середньої освіти. Запропоновану для вивчення старшокласниками й учнями професійного ліцею систему технологій відібрано на основі теорії про технологічні уклади та з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку виробництва в Україні. Зміст навчальної програми відповідає завданням Державного стандарту загальної середньої освіти в галузі «Технології», ґрунтується на компетентнісному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах у навчанні й реалізується за допомогою проектно педагогічної технології. Вивчення спецкурсу сприятиме поліпшенню технологічної освіти, формуванню готовності до інноваційної діяльності з технологій, загальному розвитку та соціально-професійному самовизначенню учнів.

Навчальну програму «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» МОН України (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 14 серпня 2018 р. № 22.1/12-Г-746).

Туташинський В.І. Технології сучасного виробництва: навчальна програма. Київ: Педагогічна думка, 2020. 28 с. URL: <https://bit.ly/3cfNEAp>

Художнє проектування **Вдовченко В.В.**

Програма курсу за вибором технологічного профілю навчання «Художнє проектування» має на меті поглиблене вивчення старшокласниками за напрямом «Дизайн» шести видів дизайну для п'яти сфер життєдіяльності: людина – знакові системи – графічний дизайн та веб-дизайн, людина – людина – дизайн костюма, людина – техніка – промисловий (індустріальний) дизайн, людина – художні образи – дизайн середовища (інтер'єрів, екстер'єрів), людина – природа – ландшафтний дизайн. Навчальне художнє проектування розглянуто на: площинних об'єктах у графічному дизайні та веб-дизайні, об'ємних об'єктах у дизайні костюма та промислового (індустріального) дизайні, об'ємно-просторових об'єктах у дизайні середовища (інтер'єрів, екстер'єрів) та ландшафтному дизайні. Ознайомлення й оволодіння специфікою художнього проектування у шести видах дизайну вмотивовано спрямує старшокласників на обґрунтоване життєве та професійне самовизначення для вибору подальшого напрямку навчання за обраним видом дизайну у вищій школі.

Вдовченко В.В. Художнє проектування : навчальна програма для 10-11 класів. Київ : Педагогічна думка, 2020. 28 с. URL: <https://bit.ly/3cfNUPT>

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих **імені Івана Зязюна НАПН України**

Викладацька практика для здобувачів наукового ступеня доктора філософії

Вовк М.П.

У навчальній програмі представлено основні організаційні засади викладацької практики, етапи, форми і методи роботи, особливості планування та звітності за її результатами у межах реалізації освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії. Розроблено рекомендації щодо змісту і форм її успішної організації у закладах вищої освіти і наукових установах. Укладено глосарій базових понять викладацької практики. У додатках представлено зразки супровідних документів: угоди із закладом вищої освіти, що є партнером у реалізації практичної складової підготовки майбутніх викладачів-дослідників, індивідуальної програми проходження викладацької практики, її щоденника, звіту про проходження викладацької практики.

Навчальну програму укладено для майбутніх докторів філософії педагогічного фаху, викладачів – керівників викладацької, асистентської, стажерської практики, гарантів освітньо-наукових програм, менеджерів закладів вищої освіти і наукових установ.

Вовк М.П. Викладацька практика для здобувачів наукового ступеня доктора філософії: навчальна програма. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 96 с.

Навчальна програма курсу «Професійна компетентність андрагога» для наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, представників громадських організацій

Аніщенко О.В.

Навчальну програму розроблено з урахуванням індивідуальних запитів, освітніх потреб педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих, тенденцій професіоналізації освіти дорослих, досвіду розроблення подібних вітчизняних і зарубіжних навчальних програм.

Навчальний курс «Професійна компетентність андрагога» покликаний сприяти усвідомленню слухачами цінностей андрагогічно орієнтованої професійної діяльності, сутності професійної компетентності андрагога у поєднанні діагностичної, методичної, андрагогічної, рефлексивної та інших складових. Метою вивчення курсу є формування в андрагогів здатності використовувати можливості освітнього простору для підтримки навчальної діяльності та забезпечення якості освіти дорослого населення, набуття знань щодо особливостей навчання дорослих осіб, умінь і навичок зреалізовувати на практиці принципи діяльності андрагога, добирати і впроваджувати ефективні методи, технології, організаційні форми навчання дорослих в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. Упровадження курсу сприятиме розвитку компетентнісного потенціалу педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих.

Навчальний курс адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним працівникам закладів вищої, післядипломної освіти, викладачам закладів неформальної освіти дорослих, представникам громадських організацій, майбутнім педагогам, усім зацікавленим користувачам. Програма може бути використана на курсах підвищення кваліфікації педагогів.

Аніщенко О.В. Навчальна програма курсу «Професійна компетентність андрагога» для наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників, представників громадських організацій : навчальна програма. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. 33 с.

Професійна підготовка вчителів старшої школи у зарубіжних країнах
Годлевська К.В.

Основою навчальної програми є розгляд актуальних питань професійної підготовки вчителів старшої школи у зарубіжних країнах. Аналіз змісту, форм і методів організації дає змогу окреслити можливості використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду педагогічної освіти у системі вищої і післядипломної педагогічної освіти України. У програмі представлено теми, які розкривають стан підготовки вчителів старшої школи у зарубіжних країнах, особливості педагогічної практики і стажування в школі, шляхи подальшого професійного розвитку. Зміст програми передбачає ознайомлення з нормативно-правовою базою педагогічної освіти у зарубіжних країнах, розгляд

теоретико-методологічних і методичних основ неперервного професійного розвитку педагогів за кордоном.

Упровадження навчальної програми сприятиме розвитку методології проведення порівняльно-педагогічних досліджень з порівняльної педагогіки, а також залученню викладачів і студентів до перспективного зарубіжного досвіду в аспекті трансформації педагогічної освіти в розвинених європейських країнах.

Навчальна програма може використовуватись викладачами закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти. Вона стане корисною науковцям, педагогічним працівникам, керівникам закладів освіти різного рівня, магістрантам і студентам, а також тим, хто цікавиться розвитком педагогічної освіти у зарубіжних країнах.

Годлевська К.В. Професійна підготовка вчителів старшої школи у зарубіжних країнах : навчальна програма дистанційного курсу. Київ : ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2020. (1,0 авт. арк.)

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Типова освітня програма початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 4 класів з інтелектуальними порушеннями

**Чеботарьова О.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Трикоз С.В.,
Бобренко І.В.**

Типова освітня програма для 4 класу окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями з порушеннями інтелектуального розвитку доступних результатів навчання.

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання (предметно-орієнтовані компетентності); вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу. У пояснювальній записці до кожного предмета чи інтегрованого курсу представлено корекційно-розвивальні завдання та спрямованість навчального предмета, реалізація яких є обов'язковою умовою навчання.

Ураховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Типова освітня програма початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 4 класів з інтелектуальними порушеннями : навчальна програма / О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз та ін. ; за ред. О.В. Чеботарьової. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с. URL: <https://bit.ly/3f4xM5n>

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Теорія і практика соціально-психологічного забезпечення освітніх реформ: навчальна програма для підвищення кваліфікації працівників органів державної влади (апарат МОН, Державна служба якості), органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта»

Бевз Г.М., Гриценко Л.І., Каніболоцька М.С., Кравчук С.Л., Мельник А.Ю., Чуніхіна С.Л., Юрченко В.І.

Програма включає три змістові модулі: освітня реформа та системи її забезпечення; соціально-психологічні виміри успішності освітніх реформ; соціально-психологічні технології забезпечення підтримки освітніх реформ. Спецкурс дає змогу здобути знання про рушійні сили реформи цілісної системи; соціально-психологічні процеси реформування та управління ними; соціально-психологічні ефекти досвіду реформування освіти в різних країнах; специфіку реформи освіти та освітньої політики в Україні; формування позитивного ставлення через застосування комплексної соціально-психологічної технології підтримки освітніх реформ, ігрових технологій у прийнятті змін освітньої політики; специфіку технології «Шлях» як сукупності методів дослідження та прийняття змін шляхом участі.

Упровадження спецкурсу сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності слухачів щодо питань реформування цілісної системи та впровадження інноваційних змін в освіті, уточнення основ їх соціально-психологічного забезпечення.

Спецкурс адресовано працівникам органів державної влади (апарат МОН України, Державна служба якості України), органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій із галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», а також керівникам закладів освіти із галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Теорія і практика соціально-психологічного забезпечення освітніх реформ: навчальна програма для підвищення кваліфікації працівників органів державної влади (апарат МОН України, Державна служба якості України), органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта»: навчальна програма / Г.М. Бевз, Л.І. Гриценко, М.С. Каніболоцька, С.Л. Кравчук та ін.; за ред. Г.М. Бевз. Київ: ІСПП НАПН України, 2020. (0,8 авт. арк.). URL: <https://bit.ly/315jbhZ>

ПІДРУЧНИКИ

Інститут педагогіки НАПН України

«Українська мова та читання» для 3 класу з навчанням польською мовою закладів загальної середньої освіти

Богданець-Білоskalенко Н.І.

Підручник розроблено відповідно до чинної програми з української мови та читання для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням польською мовою з урахуванням компетентнісного підходу. Завдання інтегрованого підручника з мови і читання спрямовані на формування ключових і предметних компетентностей учнів третього класу.

Богданець-Білоskalенко Н.І. Українська мова та читання : підручник для 3 класу з навчанням польською мовою закладів загальної середньої освіти. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 100 с. URL: <https://bit.ly/3f5WjHq>

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Сучасні технології кондитерського виробництва

Гайдук О.В., Герлянд Т.М., Дрозіч І.А., Кулалаєва Н.В., Романова Г.М.

У пропонованому підручнику викладено прийоми і техніку підготовки сировини, приготування кондитерських виробів з використанням новітніх технологій. Він містить технологічні схеми, таблиці, ілюстрації готових виробів, які допомагають розвивати в майбутніх фахівців навички, необхідні для оволодіння професією кондитера.

Видання призначене для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку майбутніх кваліфікованих робітників сфери ресторанного господарства.

Сучасні технології кондитерського виробництва : підручник / О.В. Гайдук, Т.М. Герлянд, І.А. Дрозіч, Н.В. Кулалаєва та ін. Київ : ІПТО НАПН України, 2020. 440 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723902/>

ПОСІБНИКИ

Інститут педагогіки НАПН України

Дидактичні та методичні засади компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі

Редько В.Г., Полонська Т.К., Пасічник О.С., Горошкін І.О.

Навчально-методичний посібник присвячено актуальним питанням компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи.

У ньому презентовано матеріали як результати наукових досліджень, що окреслюють основні тенденції розвитку змісту навчання іноземних мов у початковій школі. Здійснено спробу окреслити та схарактеризувати визначальні пріоритети сфери навчання іноземних мов у початковій школі.

Посібник може бути корисним учителям, методистам, викладачам закладів вищої освіти, студентам – майбутнім учителям іноземних мов.

Дидактичні та методичні засади компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі : навчально-методичний посібник / за наук. ред. В.Г. Редька ; відп. за вип. Т.К. Полонська. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 288 с. URL: <https://bit.ly/3f1Wcwp>

Прикладна економіка

Назаренко Т.Г.

Навчальний посібник містить інформацію про поняття економіки, види економічної діяльності, економічні закони та закономірності, економічні розрахункові задачі тощо. За новими вимогами МОН України має відповідні структурні елементи: знаннєвий, діяльнісний та ціннісний компоненти, а також наскрізні змістові лінії.

Посібник розрахований на учнів, які вивчають економіку на профільному рівні, вчителів економіки, викладачів закладів вищої освіти, методистів післядипломної педагогічної освіти, майбутніх учителів і всіх, хто цікавиться економікою.

Назаренко Т.Г. Прикладна економіка : навчальний посібник для учнів 10-х класів. Київ : Видавництво «Стіль», 2020. 120 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723600/>

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентісного підходу

Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Баташева Н.І., Душка А.Л., Недозим Н.І., Омельченко О.М., Орлов О.В.

У навчально-методичному посібнику надано корисні поради фахівцям щодо організації освітнього процесу дітей з когнітивними порушеннями (із затримкою психічного розвитку, розладами аутистичного спектра, із гіперактивним розладом із дефіцитом уваги та легкими порушеннями інтелекту); запропоновано корекційні технології, методики та методи роботи з дітьми з порушеннями когнітивного розвитку та інше.

Посібник адресовано педагогічним працівникам, психологам спеціальних та інклюзивних закладів освіти.

Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентісного підходу : навчально-методичний посібник / Л.І. Прохоренко,

О.О. Бабяк, Н.І. Баташева, А.Л. Душка та ін. Київ : Наша друкарня, 2020. 352 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723004/>

Новий формат освітнього середовища: професійна підготовка учнів з порушеннями слуху

Засенко В.В.

У навчально-методичному посібнику представлено теоретичні та методичні основи професійної підготовки глухих і слабкочуючих учнів в сучасних умовах. Окреслено методологію модернізації професійної підготовки учнів з порушеннями слуху. Визначено заходи щодо ефективного застосування певного комплексу технологій, розроблення та удосконалення практичних стратегій.

Визначено, що реформування системи освіти для дітей з особливими потребами й, перш за все, з інвалідністю, відбувається з урахуванням прогресивних світових тенденцій, від інституалізації до інклюзії. Інноваційна методологічна парадигма такого реформування базується на принципах дитиноцентризму, що передбачають виявлення природних нахилів кожної дитини, створення умов для їх успішного розвитку, сприяння самореалізації спочатку в навчанні, а потім і в житті.

Посібник адресовано педагогам закладів професійної освіти, методичним працівникам, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, студентам педагогічних закладів вищої освіти, батькам дітей з особливими потребами.

Засенко В.В. Новий формат освітнього середовища: професійна підготовка учнів з порушеннями слуху : навчально-методичний посібник. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (5,0 авт. арк.)

Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення

Данілавичюте Е.А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Пригода З.С., Грибань Г.В.

У навчально-методичному посібнику визначено зміст стандартизації та подано рекомендації щодо навчання здобувачів освіти 1-4 класів з тяжкими порушеннями мовлення у контексті мовно-літературної, іншомовної, а також математичної, природничої, громадянської й історичної, соціальної, здоров'язбережувальної, технологічної, інформативної, мистецької та фізкультурної галузей, що опосередковано пов'язані зі станом розвитку мовлення, однак створюють підґрунтя для оволодіння подальшими знаннями і є невід'ємною складовою вдосконалення мовних навичок для їхнього перспективного застосування у вільній комунікації.

Упровадження посібника сприятиме вдосконаленню освітнього середовища для здобувачів освіти молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Для педагогів, учителів-логопедів, практичних психологів початкової ланки освіти, батьків дітей з тяжкими порушеннями мовлення, працівників інклюзивно-ресурсних центрів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, викладачів і студентів закладів вищої освіти.

Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник / Е.А. Данілавичюте, Л.І. Трофименко, В.М. Ільяна, Ю.В. Рібцун та ін. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (8,5 авт. арк.)

Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху у початковій школі

Таранченко О.М., Федоренко О.Ф.

У навчально-методичному посібнику представлено умови реалізації державної політики щодо забезпечення особам з порушеннями слуху як представникам культурно-лінгвістичної меншини конституційних прав у сфері освіти та соціального захисту; оптимізації існуючої системи освіти осіб з порушеннями слуху через розширення її функцій та структури для забезпечення доступної і якісної освіти упродовж життя; модернізації системи освіти осіб з порушеннями слуху шляхом упровадження інноваційних технологій для забезпечення максимально можливого особистісного розвитку осіб з порушеннями слуху відповідно до їхніх індивідуальних потреб і здібностей та інтеграції в соціум на основі самоактуалізації.

Передбачається, що освітня практика має бути зорієнтована на визначення індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими освітніми потребами, мають застосовуватися деталізовані механізми поетапної розробки індивідуальних програм/навчальних планів, адаптації/модифікації навчального матеріалу, різні варіанти оцінювання тощо.

Посібник адресовано педагогам закладів загальної середньої освіти зі спеціальною та інклюзивною формами навчання; навчально-реабілітаційних та інклюзивно-ресурсних центрів; студентам педагогічних спеціальностей.

Таранченко О.М., Федоренко О.Ф. Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху у початковій школі : навчально-методичний посібник. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (10,0 авт. арк.)

Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики й подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення

Данілавичюте Е.А., Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Рібцун Ю.В., Пригода З.С., Грибань Г.В.

У навчально-методичному посібнику представлено діагностико-компенсаційний інструментарій, який охоплює фонологічний, лексико-граматичний, синтаксичний компоненти мовленнєвої діяльності, а також пізнавальні процеси на рівні усного та писемного мовлення відповідно до

освітніх програм, сучасних методик діагностики і логопедичного впливу. Інструментарій створено з урахуванням механізмів порушень мовлення у дітей молодшого шкільного віку, а також симультанного залучення різнопрофільних фахівців і батьків (як важливої складової облаштування компетентного психолінгвістичного середовища) до процедури виявлення і технології компенсації обмежень мовленнєвого функціонування.

Упровадження посібника сприятиме вдосконаленню якості надання логопедичної допомоги здобувачам початкової освіти з тяжкими порушеннями мовлення.

Для педагогів, учителів-логопедів, практичних психологів початкової школи, батьків дітей з тяжкими порушеннями мовлення, працівників інклюзивно-ресурсних центрів, слухачів курсів підвищення кваліфікації, викладачів та студентів закладів вищої освіти.

Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики й подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник / Е.А. Данілавичюте, Л.І. Трофименко, В.М. Ільяна, Ю.В. Рібцун та ін. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (32,0 авт. арк.)

Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі

Коваль-Бардаш Л.В., Компанець Н.М., Квітка Н.О., Лапін А.В., Ярмола Н.А., Федоренко О.Ф., Гудим І.М.

У навчально-методичному посібнику висвітлено особливості розвитку, навчання та виховання дітей з найскладнішими порушеннями психофізичного розвитку (порушеннями слуху, зору, дітей із церебральним паралічем); надано рекомендації щодо адаптації та модифікації навчального середовища; наведено методичні прийоми, що уможливають забезпечення навчальних потреб таких учнів в інклюзивних умовах загальноосвітнього закладу, специфіку роботи з батьками таких школярів і фахівцями; розміщено поради стосовно корисних ресурсів, що сприятимуть удосконаленню інклюзивної практики.

Посібник адресовано педагогам загальноосвітніх закладів, методичним працівникам, слухачам курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, студентам педагогічних закладів вищої освіти, батькам дітей з особливостями психофізичного розвитку, працівникам соціальних служб.

Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: навчально-методичний посібник / Л.В. Коваль-Бардаш, Н.М. Компанець, Н.А. Ярмола та ін. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (13,5 авт. арк.)

Включення дітей з особливими потребами у соціальне середовище: особливості формування комунікації та подолання поведінкових розладів

Коваль-Бардаш Л.В., Компанець Н.М.

У навчально-методичному посібнику розглядається питання включення дітей з особливими потребами в соціально-освітнє середовище та визначаються

можливості для цього. Розкрито проблеми їх адаптації, особливості формування комунікації та подолання поведінкових розладів.

Посібник адресовано педагогам закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів.

Коваль-Бардаш Л.В., Компанець Н.М. Включення дітей з особливими потребами у соціальне середовище: особливості формування комунікації та подолання поведінкових розладів : навчально-методичний посібник. Київ : ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. (6,5 авт. арк.)

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

Теоретичні напрями соціальної психології

Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В.

Автори навчального посібника аналізують концепції, теорії і напрями соціальної психології другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Розглянуто напрями, що стали найпопулярнішими у світовій психологічній науці, проаналізовано найрезонансніші теорії соціальної психології. Деякі з них уперше впроваджено в науковий дискурс вітчизняної психології.

Адресовано студентам, аспірантам і докторантам закладів вищої освіти, а також фахівцям, які розробляють проблеми соціальної сфери, менеджменту, політики, масової комунікації.

Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В. Теоретичні напрями соціальної психології : навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020. (4,6 авт. арк.)

Медіакультура: викладання в старших класах

**Найдюнова Л.А., Череповська Н.І., Вознесенська О.Л.,
Чаплінська Ю.С., Обухова Н.О., Дятел Н.Л., Бондаревська І.О.,
Кришовська О.О., Дідик Н.Ф., Бурдукало М.М.**

У навчально-методичному посібнику вміщено навчально-методичні матеріали з упровадження до шкільної програми старшої школи медіаосвітнього курсу «Медіакультура» (відповідну навчальну програму схвалено МОН України), у межах якого відповідно до концепції Нової української школи учні узагальнюватимуть власний неформальний досвід взаємодії із сучасними медіа, переосмислюватимуть знання з інших медіаосвітніх курсів, здобуті у позашкільній роботі та під час реалізації власних проєктів створення медіапродукції.

Упровадження посібника сприятиме формуванню свідомого ставлення до медіапродукції, що є особливо актуальним в умовах гібридної війни, інформаційно-психологічних атак, поширення навмисно створеної неправдивої інформації, провокування соціального песимізму, нав'язування підліткам різних способів самоушкодження.

Адресовано медіапедагогам, учителям і викладачам закладів загальної середньої, вищої та післядипломної освіти.

Медіакультура: викладання в старших класах : навчально-методичний посібник / Л.А. Найдьонова, Н.І. Череповська, О.Л. Вознесенська, Ю.С. Чаплінська та ін. ; за ред. Л.А. Найдьонової. Київ : ІСПП НАПН України, 2020. (6,0 авт. арк.)

ДОВІДКОВА ПРОДУКЦІЯ

ДОВІДНИКИ, БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ, КАТАЛОГИ, ІНФОРМАЦІЙНІ БЮЛЕТЕНІ

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Професійна підготовка молодших спеціалістів за компетентнісним підходом

Упор.: Т.М. Пащенко, Н.М. Ваніна, Н.В. Колісник, С.Г. Кравець, Ю.І. Кравець, Т.В. Пятничук

У бібліографічному покажчику систематизовано публікації вітчизняних та зарубіжних науковців і дослідників, присвячені питанням застосування компетентнісного підходу у професійній підготовці молодших спеціалістів.

Довідкове видання покликане сприяти вдосконаленню методичної, викладацької і виховної діяльності у закладах фахової передвищої освіти.

Покажчик адресований студентам, науковцям, керівникам, методистам, педагогічним працівникам закладів професійної та фахової передвищої освіти.

Професійна підготовка молодших спеціалістів за компетентнісним підходом : бібліогр. покажчик / упоряд.: Т.М. Пащенко, Н.М. Ваніна, Н.В. Колісник, С.Г. Кравець та ін. Житомир : «Полісся», 2020. 58 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/719278/>

**Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського**

Науково-інформаційна та соціокультурна діяльність провідних освітянських бібліотек

Уклад.: О.Л. Гончаренко, І.І. Хемчян; наук. ред. Л.О. Пономаренко

Довідник підготовлено з метою узагальнення та поширення інформації про інформаційну та видавничу діяльність провідних освітянських книгозбірень мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, зокрема про створення наукових видань, укладання бібліографічних посібників, інструктивно-методичних матеріалів, а також про науково-практичні заходи, спрямовані на підвищення професійного рівня бібліотечних працівників освітянської галузі.

Довідник призначений для бібліотечних працівників, методистів управлінь освіти й науки обласних та міських держадміністрацій, інших фахівців, залучених до інформаційного забезпечення педагогічної науки і практики.

Науково-інформаційна та соціокультурна діяльність провідних освітянських бібліотек : довідник / уклад.: О.Л. Гончаренко, І.І. Хемчян ; наук.

ред. Л.О. Пономаренко. Київ : ДНПБ імені В.О. Сухомлинського, 2020. 153 с.
URL: <https://bit.ly/2Qrb2SN>

Володимир Іларіонович Луговий – перший віце-президент НАПН України : матеріали до біобібліографії (2015-2020 рр.)

Автори-упоряд.: Л.І. Самчук, С.С. Янюк; наук. ред. Л.Д. Березівська
Бібліографічний покажчик із серії «Академіки НАПН України» присвячено професійній діяльності В.І. Лугового, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка), першого віце-президента НАПН України. У покажчику представлено науковий доробок вченого за понад 5-річний період його наукової діяльності (2015-2020 рр.) – монографії, підручники, навчальні посібники, статті в продовжуваних та періодичних виданнях, матеріалах конференцій, довідкових виданнях.

Покажчик адресовано вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів вищої освіти, студентам і всім, хто цікавиться питаннями педагогічної науки та освіти, зокрема поняттєво-термінологічним апаратом, теоретико-методологічними засадами освіти і науки, проблемами професійної і безперервної освіти, професіоналізацією державного управління й професійною підготовкою державно-управлінських кадрів, модернізацією вищої школи в контексті європейської та світової інтеграції освіти і науки.

Володимир Іларіонович Луговий – перший віце-президент НАПН України: матеріали до біобібліографії (2015-2020 рр.) : біобібліогр. покаж. /упоряд.: Л.І. Самчук, С.С. Янюк; наук. ред. Л.Д. Березівська. Київ : ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2020. 86 с. (Серія «Академіки НАПН України»; вип. 30).URL: <https://bit.ly/3rbJIVi>

Олександр Іванович Ляшенко: до 70-річчя від дня народження

Упоряд.: Л.О. Пономаренко, Я.М. Ніколаєнко, Т.С. Павленко; наук. ред. Т.В. Добко

У покажчику представлено науковий доробок О.І. Ляшенка – доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України, академіка-секретаря Відділення загальної середньої освіти НАПН України за 45 років наукової діяльності (1975-2020 рр.). Це, зокрема, дисертації, автореферати дисертацій, монографії, підручники, посібники, статті в продовжуваних і періодичних виданнях, матеріалах конференцій, довідкових виданнях тощо. Наукова школа О.І. Ляшенка – це його послідовники, які захистили дисертації на здобуття наукових ступенів докторів та кандидатів педагогічних наук, виконані під його науковим керівництвом. Видання містить статті та праці про наукову й громадську діяльність вченого.

Покажчик адресовано дослідникам освіти, керівникам закладів освіти, педагогам, здобувачам вищої освіти, аспірантам, бібліотекарям і всім, хто цікавиться питаннями педагогічної науки, освіти, зокрема теорією та методикою навчання фізики.

Олександр Іванович Ляшенко: до 70-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Л.О. Пономаренко, Я.М. Ніколаєнко, Т.С. Павленко; наук. ред. Т.В. Добко. Київ : ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2020. 119 с. (Серія «Академіки НАПН України» ; вип. 29). URL: <https://bit.ly/3vSW1tp>

Аналітичний вісник у сфері освіти й науки. Випуск XI

Автори-упоряд.: Д.О. Закатнов, В.В. Вербова, Н.А. Горбенко; відп. за випуск: А.В. Селецький

Довідковий бюлетень «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки» є складовою системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти, педагогіки, психології.

Зміст рубрик «Національна освіта: інноваційна школа», «Педагогіка», «Психологія» сприяє оперативному отриманню користувачем логічно структурованої наукової інформації за проблематикою сучасних наукових досліджень з питань національної освіти, педагогіки, психології, зокрема у вигляді реферативних та аналітичних оглядів, анотованих бібліографічних списків тощо.

Зміст випуску № 11 довідкового бюлетеня «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки» містить актуальні з огляду на потреби користувачів науково-інформаційної продукції аналітичні матеріали педагогічного спрямування: аналітичний огляд «Професійна орієнтація учнівської молоді в Україні», анотовані рекомендаційні бібліографічні списки «Спеціалізована освіта наукового спрямування» та «Психологічна служба у системі освіти в рамках реалізації концепції Нової української школи».

Довідковий бюлетень адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним і бібліотечним працівникам, здобувачам фахової передвищої і вищої освіти та всім, хто цікавиться питаннями педагогіки, зокрема історії освіти, педагогіки, інформаційної діяльності бібліотек.

Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. Вип. 11 / автори-упоряд.: Д.О. Закатнов, В.В. Вербова, Н.А. Горбенко ; відп. за випуск: А.В. Селецький. Київ : ДНПБ ім. В.О. Сухомлинського, 2020. 49 с. URL: [https:// bit.ly/2OPv9d9](https://bit.ly/2OPv9d9)

Аналітичний вісник у сфері освіти й науки. Випуск XII

Автори-упоряд.: Т.І. Годецька, М.Л. Ростока, А.Г. Гуралюк, Н.В. Вараксіна; відп. за випуск А.В. Селецький

Довідковий бюлетень «Аналітичний вісник у сфері освіти й науки» є складовою системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти, педагогіки, психології. Зміст рубрик «Національна освіта: інноваційна школа», «Педагогіка», «Психологія» сприяє оперативному отриманню користувачем логічно структурованої наукової інформації за проблематикою сучасних наукових досліджень з питань національної освіти, педагогіки, психології, зокрема у вигляді реферативних та аналітичних оглядів, анотованих бібліографічних списків тощо.

Змістове наповнення випуску № 12 довідкового бюлетеня «Аналітичний

вісник у сфері освіти й науки» містить актуальні з огляду на потреби користувачів науково-інформаційної продукції аналітичні матеріали педагогічного спрямування.

Довідковий бюлетень адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним і бібліотечним працівникам, здобувачам фахової передвищої і вищої освіти та всім, хто цікавиться питаннями педагогіки, зокрема історії освіти, педагогіки, інформаційної діяльності бібліотек.

*Аналітичний вісник у сфері освіти й науки : довід. бюл. Вип. 12 / авторів-упоряд.: Т.І. Гodeцька, М.Л. Ростокa, А.Г. Гуралюк, Н.В. Вараксіна ; відп. за випуск: А.В. Селецький.. Київ : ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського, 2020. 86 с.
URL: <https://bit.ly/3caNc6g>*

Довідкове видання

**НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
РЕКОМЕНДОВАНА ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ
(2020 р.)**

Упорядники:

І.Ю. Регейло,

начальник науково-організаційного відділу
апарату Президії НАПН України

І.М. Гудим,

старший науковий співробітник
науково-організаційного відділу
апарату Президії НАПН України

В.І. Довбищенко,

науковий співробітник
науково-організаційного відділу
апарату Президії НАПН України

**Національна академія
педагогічних наук України**
вул. Січових Стрільців, 52-А
Київ, 04053, Україна
тел./факс (044) 489-08-60
e-mail: info@naps.gov.ua

НАУКОВА ПРОДУКЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
РЕКОМЕНДОВАНА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ
(2020 р.)